

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

55-1

BRNO 2014

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 55
Volume 55

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková,
Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design s.r.o.

Software
Software

Adobe InDesign CS6

Fotografie na obálce
Cover Photography

Hostěradice, okr. Znojmo. Sestava nádob s kremací ze žárového hrobu
kultury zvoncovitých pohárů. (viz obr. 10 na str. 59)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2014
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2014 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

NOVÁ SÍDLIŠTĚ LUŽICKÉ KULTURY NA OPAVSKU

NEW LUSATIAN CULTURE SITES IN THE OPAVA REGION

JIŘÍ JUCHELKA

Abstract

The aim of this work is to introduce the basic findings from three Lusatian culture sites discovered in the Opava region between 2009 and 2011. These sites located in Kylešovice, Neplachovice and Kobeřice revealed new areas settled by people of the Lusatian culture in a previously unexplored region. A small salvage excavation was carried out in 2009 on the cadastre of Kylešovice (outer suburb of Opava). In the northeastern part of Kylešovice on the corner of Vaníčková and Ruská streets, four settlement features and one posthole were found. In 2011, on the cadastre of village Neplachovice, one sunken object with Lusatian culture artifacts was discovered with four postholes located nearby. The most extensive excavation took place on the cadastre of Kobeřice in 2013 as a part of the construction of "Technical and traffic infrastructure for 19 family houses in Horní Olšina locality". Twelve sunken objects were discovered at this site. It is located in the southwestern part of Kobeřice on the "Horní Olšina" field to the west of road No. 467 from Štěpánkovice to Kobeřice.

Keywords

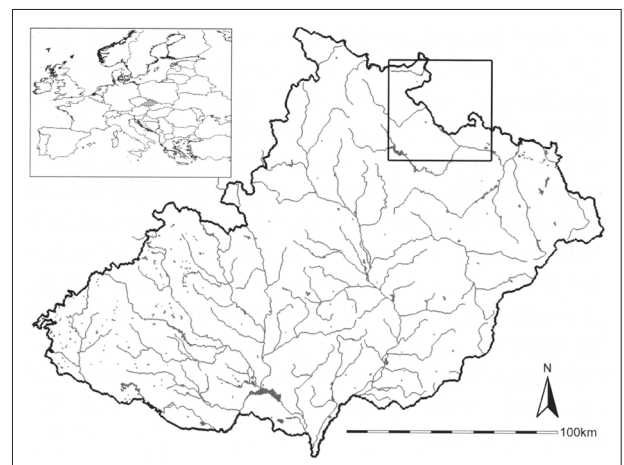
settlement, the Lusatian culture, Late Bronze Age, Final Bronze Age, Hallstatt, pottery, prehistoric kiln for pottery production

Úvod

Problematika závěru doby bronzové a počátku doby železné náleží k jednomu z nejdůležitějších oblastí zájmu Opavského pracoviště Archeologického ústavu AV ČR v Brně, v. v. i., a to jak na poli vědeckého zhodnocování, tak i na poli terénního výzkumu. Díky rozsáhlým terénním aktivitám spojeným se záchrannou archeologií bylo za posledních 10 let činnosti tohoto pracoviště objeveno na Opavsku mnoho nových, především pravěkých lokalit, mezi které můžeme zařadit i ty, jež jsou spojovány s přítomností lidu lužické kultury.

Opavsko (obr. 1) je součástí rozsáhlé hornoslezské sídelní enklávy vázané především na úrodné půdy na sprašových hlínách (Janák, Kouřil 1991, 196). Jeho páteří je řeka Opava, ke které se přimyká převážná část pravěkého osídlení (viz Juchelka 2008a, 109). Jedná se v současnosti o nejteplejší oblast českého Slezska (Bechný 1992, 19–21) a je rovněž dosti pravděpodobné, že region bezesporu náležel i k nejteplejším v období závěru doby bronzové a počátku doby železné, kdy na prahu tohoto období panovalo, na podkladě nynějšího poznání, jedno z nevýraznějších klimatických optim pravěku s následným postupným a výrazným ochlazením (Opravil 1992, 253; Bouzek 1985, 86; Bouzek 2005, 511, 516; Bouzek 2011, 23, 89). Pro dokreslení

přírodních podmínek můžeme ve zkratce uvést i výsledky dlouhodobého paleobotanického výzkumu prováděného na Opavsku od 60. let 20. století, který v daném časovém intervalu potvrzuje výskyt lužních lesů s převahou listnatých stromů. V mladší době bronzové mírně dominovaly dřeviny topolu, vrby, buku, javoru, krušiny a habru, zatímco pro halštatské období panuje

Poloha lokality na mapě Evropy.

Location of the site on a map of Europe.

zastoupení stromů typu topolu, vrby, javoru, jasanu, břízy, dubu, ale také jehličnanů jako borovice a jedle (Opravil 1961, 97; Opravil 1962a, 34–35, 39; Opravil 1962b, 47).

Region Opavska je na nálezy lužické kultury, oproti jiným obdobím pravěku, velmi bohatě zastoupen, což jen podporuje nynější předpoklad, že v období popelnicových polí dosáhla hustota obyvatel našich zemí svého vrcholu (Bouzek 2011, 23). Tradice zájmu o toto výrazně archeologicky zastoupené období zde má velmi silnou a dlouhodobou tradici spojenou již s první polovinou 19. století (Juchelka 2006a, 196). I přes tento intenzivní zájem se ovšem i v dnešních dnech daří, zejména díky činnosti opavského pracoviště Archeologického ústavu AV ČR v Brně, v. v. i., nacházet stále nové lokality lužické kultury. Mezi ně můžeme zařadit i tři sídliště objevená v rozmezí let 2009 až 2013 na katastrech Kylešovic, Neplachovic a Kobeřic (obr. 1), která se stala podnětem k sepsání toho článku. Ten si jako primární cíl vytyčil především představení těchto tří nových lokalit vědecké obci s následným kulturním i chronologickým zařazením, a to na podkladě analytického rozboru nálezů, především keramiky. Vzhledem k omezeným prostorovým dispozicím jednotlivých výzkumů, především v Kylešovicích a Neplachovicích, ale také z důvodu, že zkoumaná plocha sídlišť je pouze zlomkem jejich skutečného rozsahu (Kobeřice), nemá tento článek ambice řešit jakékoliv otázky prostorových aj. vztahů jednotlivých objektů uvnitř zkoumaných ploch, stejně jako hlubší analýzu polohy daných lokalit vzhledem k jejich okolí apod.

Dílčí kapitoly jsou za sebou řazeny podle data výzkumu od nejstaršího (Kylešovice v roce 2009)

Obr. 1. Mapa Opavska s vyznačenými zkoumanými lokalitami. 1 – Kylešovice, 2 – Neplachovice, 3 – Kobeřice (převzato z mapy.cz).

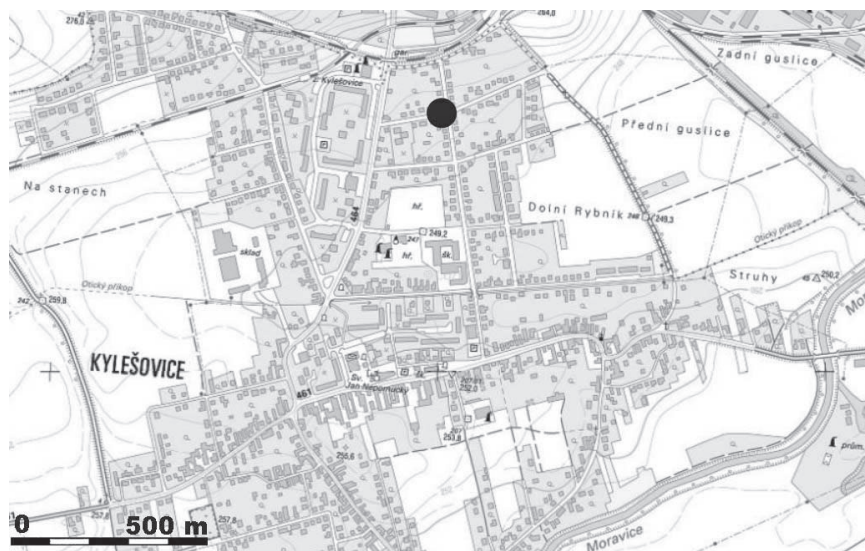
Fig. 1. Map of Opava region with investigated sites marked. 1 – Kylešovice, 2 – Neplachovice, 3 – Kobeřice (adopted from mapy.cz).

po nejmladší (Kobeřice 2013). V úvodní části každé kapitoly je přiblížena motivace výzkumu se stručným popisem její polohy. Následuje krátký, ale kompletní přehled doposud známých a prozkoumaných soudobých lokalit a ojedinělých nálezů, jež se objevují na daném katastru či na katastrech sousedních obcí. V další části jsou verbálním popisem, s odkazy na obrázkovou část, přiblíženy jednotlivé zkoumané situace. Pokud není v této části textu uvedeno jinak, měly všechny objekty jednotlou výplň, která byla preparována nejdříve v jedné polovině jámy, kvůli dokumentaci profilu, a posléze i v druhé části celého půdorysu. Nebyla tedy prováděna žádná sondáž části výplně, umělé vytváření vrstev či snad vzorkování, což již dnes nepatří ke standardům profesionálně prováděného výzkumu sídlištního prostředí. Každá kapitola je završena stěžejní částí práce, spojenou s analýzou jednotlivých artefaktů. Ta je zde provedena především z jednoho zásadního důvodu, aby rozbor materiálu, především keramiky, sloužil jako podklad pro dataci zkoumaných situací.

1. Kylešovice

V roce 2009 proběhl na katastru Kylešovic (pří městská část Opavy) drobný záchranný archeologický výzkum spojený s výstavbou kanalizace. Práce byly realizovány v severovýchodní části Kylešovic v prostoru ulice Vaníčková. V místech křížení s ulicí Ruskou (obr. 2) došlo k objevu čtyř sídlištních objektů a jedné kúlové jamky. Jedná se o polohu ohraničenou ze severu tokem Opavy (vzdálenost 1200 m) a z jihu korytem Moravice (vzdálenost 1100 m). Jámy se nacházely na mírně, jihovýchodním směrem svažující se terase, v nadmořské výšce cca 252 m. Všechny zde zachycené objekty byly zkoumány až po provedení zemní rýhy zamýšlené kanalizace, kdy se projeví jako pravidelné hnědé či hnědočerné skvrny na profilu výkopu, narušující tak žluté jílovité podloží. Pouze ze tří objektů (500, 501, 503) pochází archeologický materiál, na jehož podkladě bylo možno danou lokalitu přiřadit k lužické kultuře.

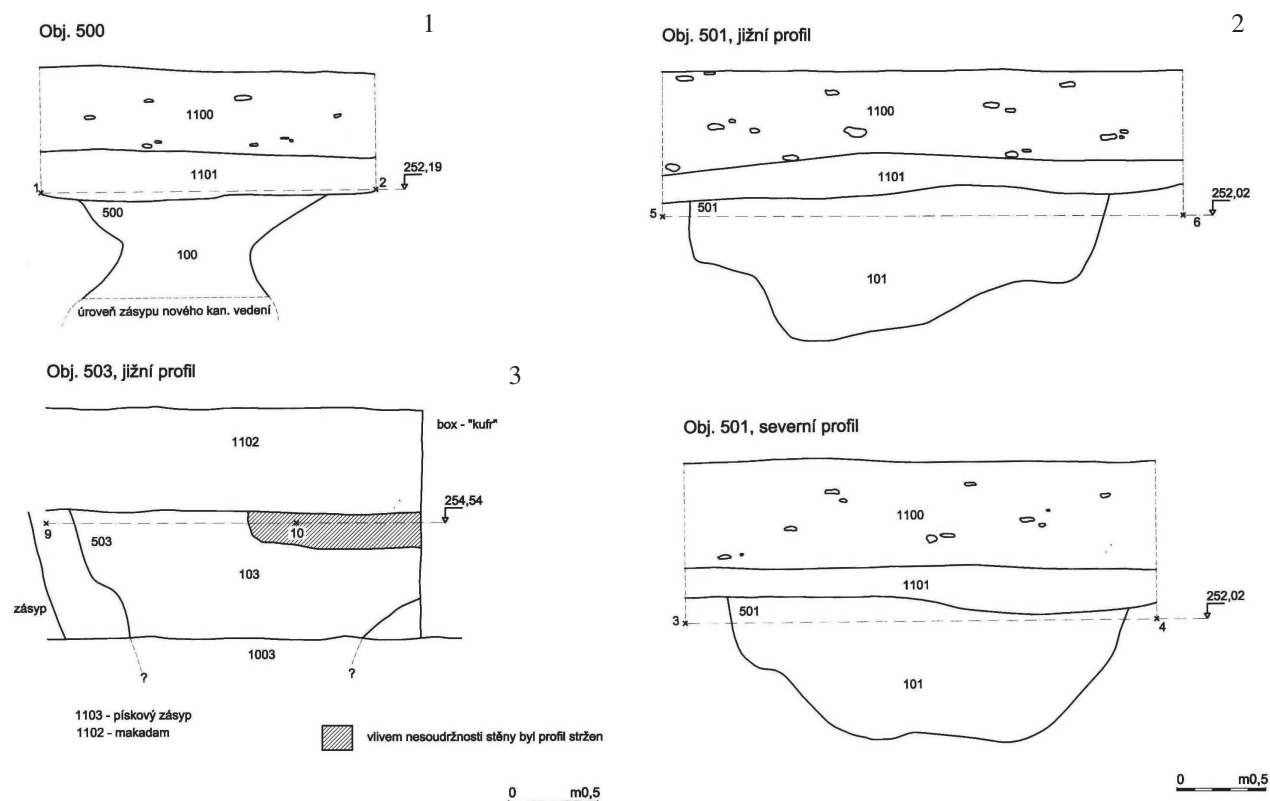
Z nejbližšího okolí výzkumu, resp. z katastru Kylešovic, jsou hlášeny nálezy odpovídající závěru doby bronzové a staršímu úseku doby železné zatím jen z několika málo míst. V roce 2007 bylo cca 700 m vzdušnou čarou západně od naší polohy zkoumáno rozsáhlejší sídliště lužické kultury v trati „Na stanech“ (Juchelka 2008b, 320; Stabrava 2008, 319–320). Nelze zodpovědně říci, zda obě lokality, vzhledem k vzdálenosti i konfiguraci terénu, jsou součástí jedné sídlištní struktury. Mezi oběma místy se totiž dnes nachází rozsáhlá zástavba panelového sídliště příměstské části Kylešovic, při jejíž výstavbě před rokem 1989 bohužel neasistoval žádný archeolog a mnoho situací tak moh-

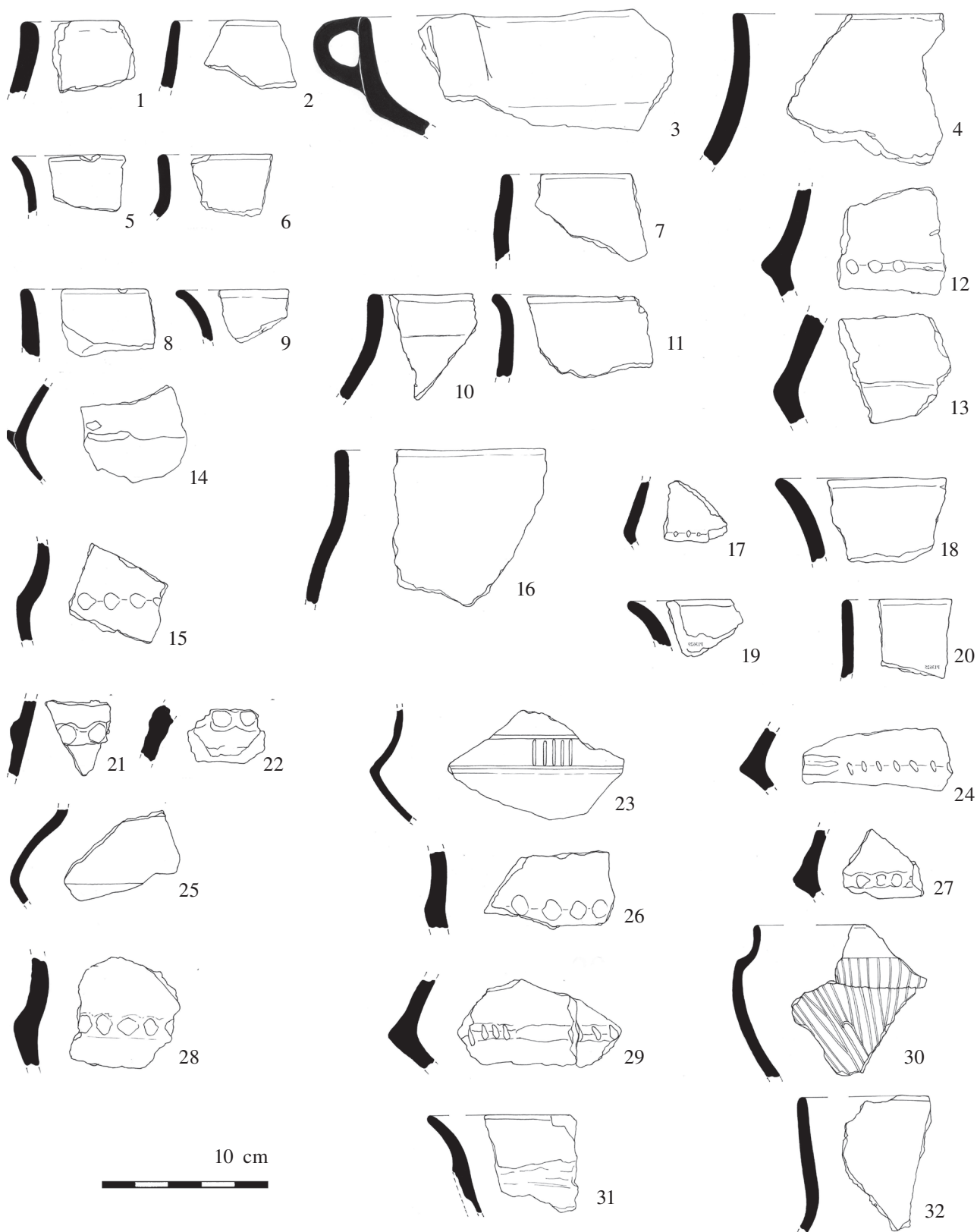
Obr. 2. Kylešovice, ulice Vaníčková, výzkum v roce 2009. Poloha zkoumané lokality (převzato z mapy.cz).
Fig. 2. Kylešovice, Vaníčková street, 2009 excavation. Location of the site (adopted from mapy.cz).

lo být nenávratně zničeno. Danou otázku by vyřešily pouze další archeologické akce v místech nynější zástavby mezi oběma lokalitami. V prostoru mezi řekou Moravicí a potokem Struha, ve vzdálenosti více než 1 km vzdušnou čarou jižně od ulice Vaníčkovy, bylo v roce 2011 zkoumáno pohřebiště lužické kultury se 40 mělce zahloubenými hroby. Na podkladě nálezů lze užívání nekropole vložit do slezské a platěnické

fáze (Hlas 2012, 170). Z katastru Kylešovic pak již pocházejí pouze ojedinělé soudobé nálezy. Zmínit můžeme zlomek bronzového náramku s vodorovně seříznutým koncem, jehož povrch nese rytou výzdobu, a který byl objeven v rámci povrchové prospekce v trati „Struhy“ (Hlubek 2008, 320), či fragment loďkovité spony z dnes již blíže neurčeného místa katastru dané příměstské části (Říhovský 1993, 89).

Obr. 3. Kylešovice, ulice Vaníčková, výzkum v roce 2009. Plány objektů 500 (1), 501 (2) a 503 (3).
Fig. 3. Kylešovice, Vaníčková street, 2009 excavation. Planigraphy of features 500 (1), 501 (2) and 503 (3).

Obr. 4. Kylešovice, ulice Vaníčková, výzkum v roce 2009. Keramické nálezy z objektu 501 (1–3, 5–11, 14–28), 500 (4, 12, 13) a 503 (29–32).

Fig. 4. Kylešovice, street Vaníčková, 2009 excavation. Pottery finds from Feature No. 501 (1–3, 5–11, 14–28), 500 (4, 12, 13) and 503 (29–32).

1.1. Popis objektů lužické kultury

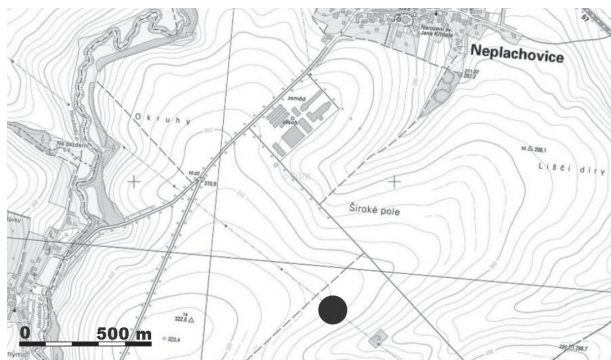
Objekt 500: Objekt byl zachycen pouze na severní straně kanalizačního výkopu. Měl výrazně hruškovitý profil a jeho hloubka dosahovala více než 0,60 m (obr. 3: 1). Výplň tvořila šedohnědá prachová hlína s obsahem mazanice.

Objekt 501: Objekt byl zachycen na severní a částečně také na jižní stěně výkopu kanalizace. Měl výrazně mísovitého profilu a jeho hloubka dosahovala více než 0,80 m (obr. 3: 2). Výplň tvořila šedohnědá prachová hlína s obsahem mazanice, oblázků a uhlíků.

Objekt 503: Objekt byl zachycen na jižní straně kanalizačního výkopu. Měl výrazně mísovitého tvaru profilu a jeho hloubka dosahovala více než 0,80 m (obr. 3: 3). Výplň tvořila šedohnědá prachová hlína s obsahem mazanice a uhlíků.

1.2. Analýza materiálu a datace

Z výplní tří zkoumaných objektů pochází pouze keramika (obr. 4). Jedná se o výrazně střepový materiál, kdy v souboru postrádáme jak celé kusy, tak i možnost rekonstrukce alespoň dílčích částí nádoby. Převládaly hrncovité nádoby, tzv. *látky* (obr. 4: 1, 2, 7, 8, 20), které byly na povrchu výdutí opatřeny obvodovou plasticou členěnou lištou (obr. 4: 12, 15, 21, 22, 26, 27, 28). V nalezeném souboru se neobjevilo žádné dochované ucho, což samozřejmě vzhledem k rozsahu výzkumu není relevantní a nemusí tak představovat prvek poukazující na mladší formy těchto nádob (srov. Gedl 1973, tab. XIII: 18; XVIII: 16), stejně jako dovnitř zatážený okraj (obr. 4: 2), (srov. Gedl 1973, tab. XX: 2; XXV: 15; XXVII: 8; XXXII: 9). Dané hrncovité nádoby nepovažujeme za příliš chronologicky citlivé, neboť se výše zmiňované prvky na nich mohou vyskytovat průběžně již od počátku lužické kultury (srov. Gedl 1991, tab. XLIV: 11; XLVII: 9; Juchelka 2009, 77).

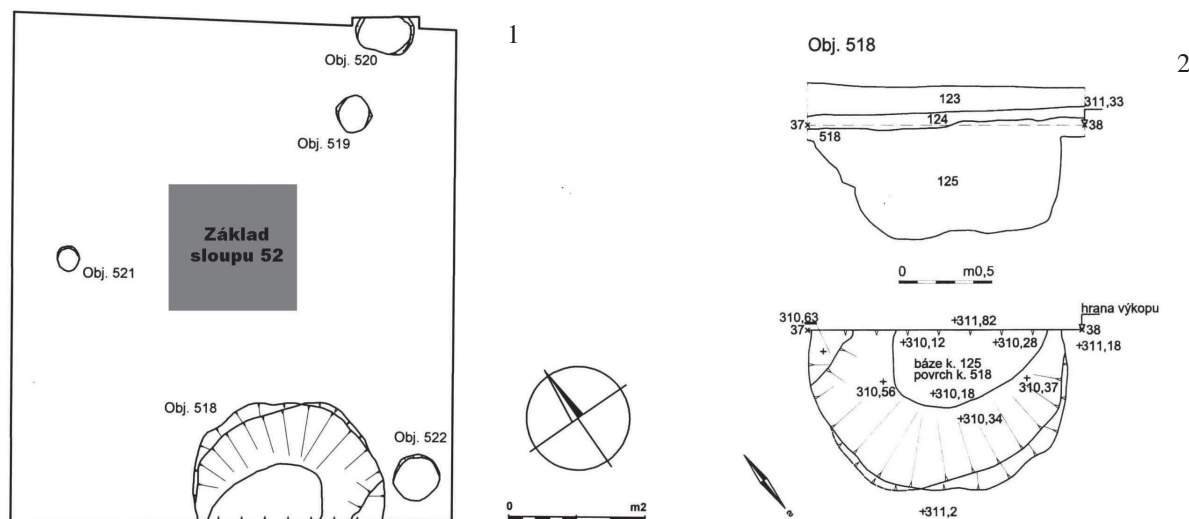
Obr. 5. Neplachovice, poloha zkoumané lokality (převzato z mapy.cz).

Fig. 5. Neplachovice, location of site (adopted from mapy.cz).

Z objektu 501 (obr. 4: 24) a jámy 503 (obr. 4: 29) pocházejí části dvojkónických nádob s přesekávanou maximální výdutí, jež bezesporu náleží k morfologické třídě *okřínů*. Daná dvojice zlomků nepatří zrovna k nejreprezentativnějším předlohám daného typu nádob, ovšem jejich charakteristické zalomení v místě maximální výdutě a její typické „přesekávání“ poukazuje na zařazení k výše zmiňovanému druhu zboží. Okřínky jsou v lužické fázi velmi častou a hojně se vyskytující nádobou, s níž se nejčastěji setkáváme především v hrobech (Nekvasil 1970, 39). Od stupně HA1 se u nich uplatňuje výzdoba v podobě přesekávané maximální výdutě (Gedl 1991, 22). Na počátku slezské fáze se sice objevují ještě staré dvojkónické nádoby velkých rozměrů, avšak pozorovat na nich můžeme aplikaci nového druhu dekoru v podobě rytých trojúhelníků (Juchelka 2005a, 101). Výzdoba se v pozdějším vývoji ještě transformuje do složitějších ornamentů aplikovaných nyní již především na menších nádobách (Gedl 1989, 16; Lasak 2001, tab. 12, 13, 14). S koncem slezské fáze se pak tento druh tradičního zboží v náplni hmotné kultury už nevyskytuje (Nekvasil 1970, 39). Naše tvary lze tak spíše řadit k nádobám typickým pro konec lužické fáze.

Mezi keramickými fragmenty bylo identifikováno také větší množství těch, jež bezesporu pocházejí z *mís*. Jedná se převážně o zlomky velkých starolužických členěných mís (obr. 4: 3, 30, 31), (Nekvasil 1970, 34), které jsou charakteristické uchem vytaženým přímo z okraje (obr. 4: 3) a rovněž pásovou výzdobou spodní části nádoby v podobě svislých či mírně kosých rýh (obr. 4: 30), které mohou být rovněž kombinací výše uvedených prvků (Gedl 1991, tab. XXXVII: 9; Gedl 1992, tab. XLIII: 8; Gedl 1996, tab. IX: 9; XXXVIII: 1), nebo se objevují také přes sebe kladené linie (Gedl 1992, tab. LVII: 6). U mladších tvarů se ucho posunuje níže pod okraj (srov. Juchelka, Moravec 2005, 186; Juchelka 2005a, 100–101) a plošná rytá výzdoba spodku téměř mizí (srov. Gedl 1991, tab. XXXVII: 3; Gedl 1992, tab. XIV: 4; XXXV: 10; XLI: 7; LII: 8; Gedl 1996, tab. IV: 6; V: 12; XIII: 3). Ve slezské fázi se již tento druh dekoru na mísách neuplatňuje (srov. Gedl 1989).

V souboru se vyskytovaly rovněž zlomky *šálků*. V drtivé většině se jednalo o málo průkazné fragmenty výdutí (obr. 4: 25), v jednom případě s dochovaným kořenem ucha (obr. 4: 14). Chronologicky citlivější se jeví zlomek maximální výdutě s dochovanou rytou výzdobou, složenou ze dvou obvodových širších rýh, mezi kterými se nachází svazek svislých (pěti) kratších linií (obr. 4: 23). Jedná se o fragment členěné varianty šálků s ostřejší profilací, se kterými se setkáváme v nejstarším lužickém období (srov. Gedl 1992, tab. XXI: 6; XXII: 12; Gedl 1996, XCIV: 1), kdy bývají dosti často nezdobené (Gedl 1989, 20). Dekor bývá obvykle jednoduchý, složený obdobně jako v našem případě z rytých

Obr. 6. Neplachovice, trať „Široké pole“, výzkum z roku 2011. 1 – celková situace v rámci výzkumu sloupu 52, 2 – objekt 518.

Fig. 6. Neplachovice, “Široké pole” field, 2011 excavation. 1 – general planigraphy of pole No. 52 excavation, 2 – a feature 518.

linií (srov. Gedl 1984, tab. XXXIII: 9; Gedl 1991, tab. XXXIII: 5; Juchelka 2009, obr. 9: 2), nebo je maximální výduň opatřena kratšími širokými rýhami (obr. 4: 17) a ojediněle se objevuje i hustá svislá rýhovaná výzdoba těla pod maximální výduť (Gedl 1996, 23).

Velké množství střepového materiálu, a to především zlomky okrajů, přináležejí amforovitým nádobám, tj. *osudim* (obr. 4: 4, 5, 6, 9, 10, 11, 16, 18, 19, 32). Bohužel ani u jednoho se nedochoval dekor či jiný chronologicky citlivý prvek, jenž by je dopomohl blíže datovat.

Na podkladě předchozího rozboru keramiky lze jámy zkoumané na ulici Vaníčkové v Kylešovicích v roce 2009 zařadit s největší pravděpodobností do lužické fáze (BD–HA1), s možným přesahem do fáze následující (počátek stupně HA2).

2. Neplachovice

Od léta roku 2011 do jara 2012 probíhal na více místech Opavska záchranný archeologický výzkum vyvolaný výstavbou a rekonstrukcí vedení vysokého napětí mezi obcemi Velké Hoštice a Horní Životice. V souvislosti s touto činností bylo sledováno 69 výkopů pro nově vznikající sloupy. Pro naši věc byl důležitý sloup č. 52, který se nacházel na katastru Neplachovic (obr. 5). V rámci jeho výstavby byl zachycen jeden zahluubený objekt (518) s nálezy lužické kultury a v jeho blízkosti další čtyři kúlové jamky (obr. 6: 1). Okolí sloupu bylo v období lužické kultury velmi intenzivně osídleno, neboť v rámci povrchového

sběru se podařilo z plochy o průměru cca 250 m od zmiňovaného sloupu nalézt větší množství keramických zlomků, ale i část jednoho kamenného nástroje s provrtem (obr. 7: 1–3).

Lokalita se nachází na severním okraji katastru Neplachovic v trati „Široké pole“, na parcele č. 782/78 v nadmořské výšce 250 m. Situovaná je na pravobřeží řeky Opavy, ve vzdušné vzdálenosti 1,7 km od ní, na temeni její výrazné pravobřežní terasy, známé též v archeologické obci pod názvem „Hrabalův kopec“, která se prudce svažuje k severovýchodu. Na západ se ve vzdálenosti 961 m nachází tok Heraltického potoka.

Zkoumané místo leží v pásu lokalit s intenzivním osídlením. Hrabalův kopec, který pokračuje i dále na východ a zasahuje rovněž do katastrů obcí Vávrovic a Vlašoviček, nešel v minulosti pozornosti a z povrchových sběrů odtud pochází široká kolekce lužické keramiky (např. Brachtl 1993, 112; Pavelčík 1989a, 96; Pavelčík 1989b, 96–97). Prostor kopce byl rovněž archeologicky zkoumán. V roce 1969 bylo v rámci budování silnice Opava – Krnov, na katastru Vlašoviček, cca 2,5 km východně od sloupu č. 52, nalezeno lužické sídliště a pohřebiště (Juchelka 2008a, 116; Šikulová 1971, 76–77). Rovněž ze samotného katastru Neplachovic jsou z minulosti hlášeny časté nálezy lužické kultury. V údolí mezi „Hrabalovým kopcem“ a zástavbou obce byla roku 1969 prováděna již výše zmiňovaná výstavba komunikace, při níž bylo zachyceno 28 jam lužické kultury (Šikulová 1971, 76–77). I v intravilánu obce byly díky záchranným archeologickým výzkumům identifikovány situace s materiálem lužické kultury (Krasnokutská 2007, 380). Z Neplachovic rovněž

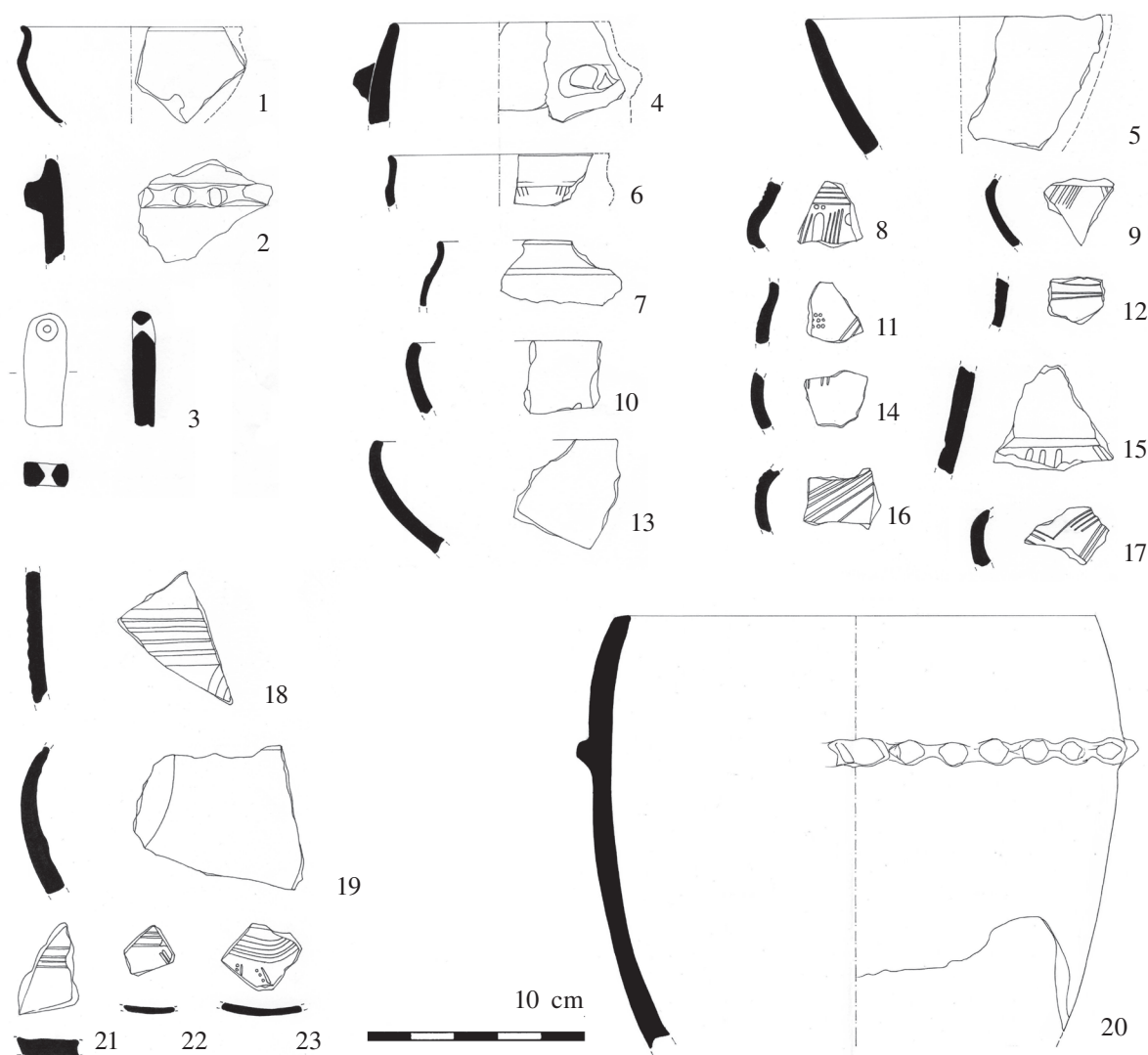
pochází bronzová labuřkovitá jehlice (Říhový 1979, 225) a zlomek pískovcového kadlubu (Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007, 94). I obec sousedních Holasovic se pyšní bohatostí soudobých nálezů. Zmínit musíme pohřebiště kopané roku 1893 poblíž železniční stanice. Nalezeno zde bylo celkem 8 hrobů, které se nacházely přibližně 30–40 cm od povrchu ve vzdálenostech 1,5 – 3 m od sebe. Mimo keramiku se v nich nacházelo i větší množství bronzových a železných předmětů. Část nálezů byla odevzdána do Přírodovědného muzea ve Vídni (Naturhistorisches Museum in Wien), jiné předměty z nekropole se dostaly roku 1903 do Městského muzea v Javorníku jako dar správce cukrovaru, odkud se jich část vrátila do sbírek Slezského zemského muzea v Opavě. Do dnešních dnů se však z nekropole nedochoval žádný ucelený hrobový celek. Ve Slezském zemském muzeu

se nachází pouze cca 8 zachovalých nádob (Juchelka 2006b, 219–224).

2.1. Popis objektů lužické kultury

Objekt 518: V půdoryse jednoduchý oválný objekt o maximálním rozměru 2,60 m a hloubce 1,20 m měl nepravidelné stěny a ploché zvlněné dno. Vyplněn byl tmavě šedou prachovou jílovitou hlínou s obsahem mazanice, uhlíků a oblázků. Pravděpodobně pouze okrajová část objektu zacházela na jihozápadě mimo zkoumanou plochu (obr. 6: 2).

Součástí skryté situace v rámci sloupu 52 byla také čtveřice křivých jamek, které sice vzhledem k absenci artefaktů v jejich výplních nemůžeme pří-

Obr. 7. Neplachovice, trať „Široké pole“, výzkum z roku 2011. Nálezy z okolí sloupu 52 (1–3) a keramické nálezy z objektu 518 (4–20).

Fig. 7. Neplachovice, “Široké pole” field, 2011 excavation. Finds from the vicinity of pole No. 52 (1–3) and pottery finds from feature 518 (4–20).

mo spojovat s lužickou kulturou, ale na podkladě nálezů z objektu 518 a současně na podkladě povrchových sběrů skutečněných v okolí sloupu, z nichž pochází pouze lužická keramika, je jejich kulturní zařazení k výše zmiňované kultuře možné. Daná čtveřice kůlových jamek netvořila v rámci zkoumané situace žádnou řadu či uzavřený prostor (obr. 6: 1), jež by bylo možno spojit s jakoukoliv nadzemní konstrukcí.

Objekt 519: Kůlová jamka jednoduchého kruhového půdorysu o průměru 0,56 m a hloubce 0,22 m měla nepravidelné přímé stěny mírného sklonu a ploché hladké dno. Výplň tvořila tmavě šedá prachová hlína s obsahem mazanice.

Objekt 520: Větší kůlová jamka oválného půdorysu o maximálním rozměru delší osy 0,94 m a hloubce od povrchu současné úrovně podloží 0,12 m, měla nepravidelné konvexní stěny mírného sklonu a nepravidelné, spíše konkávně prohnuté dno. Vyplněna byla tmavě šedou prachovou hlínou s obsahem uhlíků a mazanice.

Objekt 521: Kůlová jamka kruhového půdorysu o průměru 0,30 m a hloubce 0,08 m měla hladké přímé stěny a ploché hladké dno. Výplň tvořila tmavě šedá prachová jílovitá hlína s obsahem mazanice.

Objekt 522: Kůlová jamka kruhového půdorysu o průměru 0,60 m a hloubce 0,15 m měla hladké přímé stěny a ploché hladké dno. Výplň tvořila tmavě šedá prachová jílovitá hlína s obsahem mazanice.

2.2. Analýza materiálu a datace

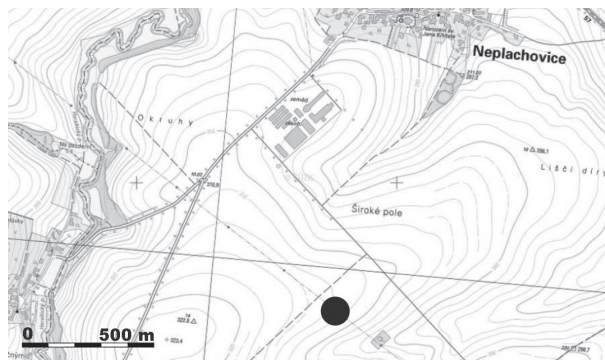
Z výplně objektu 518, méně pak prostřednictvím povrchového sběru z okolí stožáru elektrického vedení, byla získána široká škála především keramických nálezů. Z rekonstruovaných tvarů lze zmínit zejména hrncovitě, tzv. *látky*. Již v předchozí kapitole (1.2.) jsme si nastínili základní charakteristické rysy tohoto zboží. K nim nyní můžeme přidat ty, jež se považují za signifikantní pro halštatské období, i když obecně a jak bylo i výše napsáno, není toto zboží nijak výrazně chronologicky průkazné. K oněm znakům může náležet také výše zmiňovaný výrazný úbytek užití uch (srov. Gedl 1973, tab. XIII: 18; XVIII: 16), charakteristická plastická obvodová členěná lišta (Juchelka 2009, 77) a především dovnitř zatažený okraj (srov. Gedl 1973, tab. XX: 2; XXV: 15; XXVII: 8; XXXII: 9). Všechny tyto prvky naše nádoby nepostrádají (obr. 7: 4, 20), a tak je můžeme, narozdíl od těch z Kylešovic, spíše považovat za halštatské (srov. Gedl 1973, tab. XIII: 12; XVIII: 16; XX: 13).

Rovněž do platěnické fáze můžeme datovat zlomky *mís se zataženým okrajem* (obr. 7: 10, 13). Ob-

dobné tvary se sice objevují již od nejstaršího stupně lužické kultury (srov. Gedl 1991, tab. LII: 12; Gedl 1992, tab. XL: 18; Juchelka 2005b, 254; Juchelka, Moravec 2005, 181), ovšem za období jejich největšího rozmachu je považován především halštát, kdy se jak v hrobových celcích, tak na sídlišťích objevují v téměř masovém měřítku (srov. Gedl 1989, 19; Juchelka 2005a, 101; Sedláček 2005, 24).

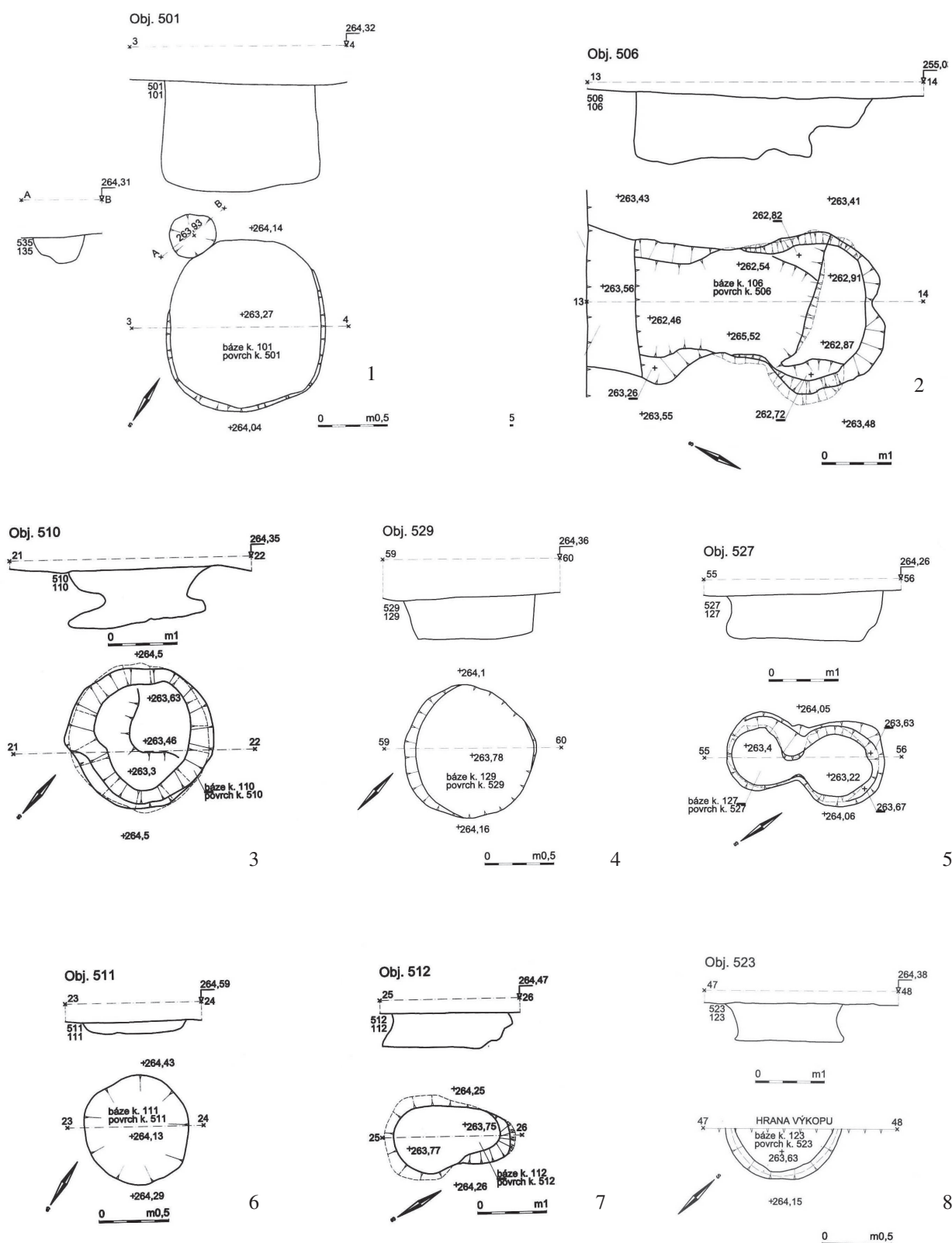
U **šálků** převládají především členěné tvary (obr. 7: 6 a 7), mnohdy s ostrou profilací (obr. 7: 1), která je pro halštatské období charakteristická (Gedl 1973, tab. IV: 15; VIII: 2). Vnější dochovaná výzdoba je strohá (obr. 7: 6), omezující se především na ryté linie krokvic nebo svislých a šikmých rýh (Gedl 1973, XXXIV: 7; XVI: 11). Dostí často se také objevuje vnitřní výzdoba povrchu dna (obr. 7: 21, 22, 23), která je dobrým chronologickým vodítkem. Na šálcích se totiž aplikuje teprve od mladšího období slezské fáze (srov. Nekvasil 1970, 48–51; Sedláček 2005, 23; Juchelka 2009, 74) a plynule pokračuje v halštatském období (srov. Gedl 1973, I: 7; II: 9; IV: 15; VIII: 17 atd.). Zlomek kónického šálku z objektu 518 (obr. 7: 5) pak nepředstavuje chronologicky příliš vhodný keramický tvar, neboť s obdobnými se setkáváme jak v lužické fázi (srov. Nekvasil 1970, 32), tak v průběhu slezského období (srov. Gedl 1989, 20) a s pokračováním i v nejmladším vývoji lužické kultury (Juchelka 2005b, 253).

Velké množství střepového materiálu náleží ke keramické třídě **osudí**. Soubor je ovšem vzhledem ke své výrazné fragmentárnosti dosti těžko analyzovatelný. Některé zlomky však nesou znaky, jež to alespoň částečně dovolují. K těm lze zařadit výduť zdobené kombinací ryté a žlábkové výzdoby (obr. 7: 8, 9, 11, 12, 14–19). Na podkladě provedení, ale i bohatosti použitého dekoru je lze spíše považovat za pozdně bronzové či spíše halštatské, neboť dané znaky jsou na stejném datovaném zboží velmi často zastoupeny (srov. Gedl 1973, 1989).

Obr. 8. Koberovice, poloha zkoumané lokality (převzato z mapy.cz).

Fig. 8. Koberovice, location of site (adopted from mapy.cz).

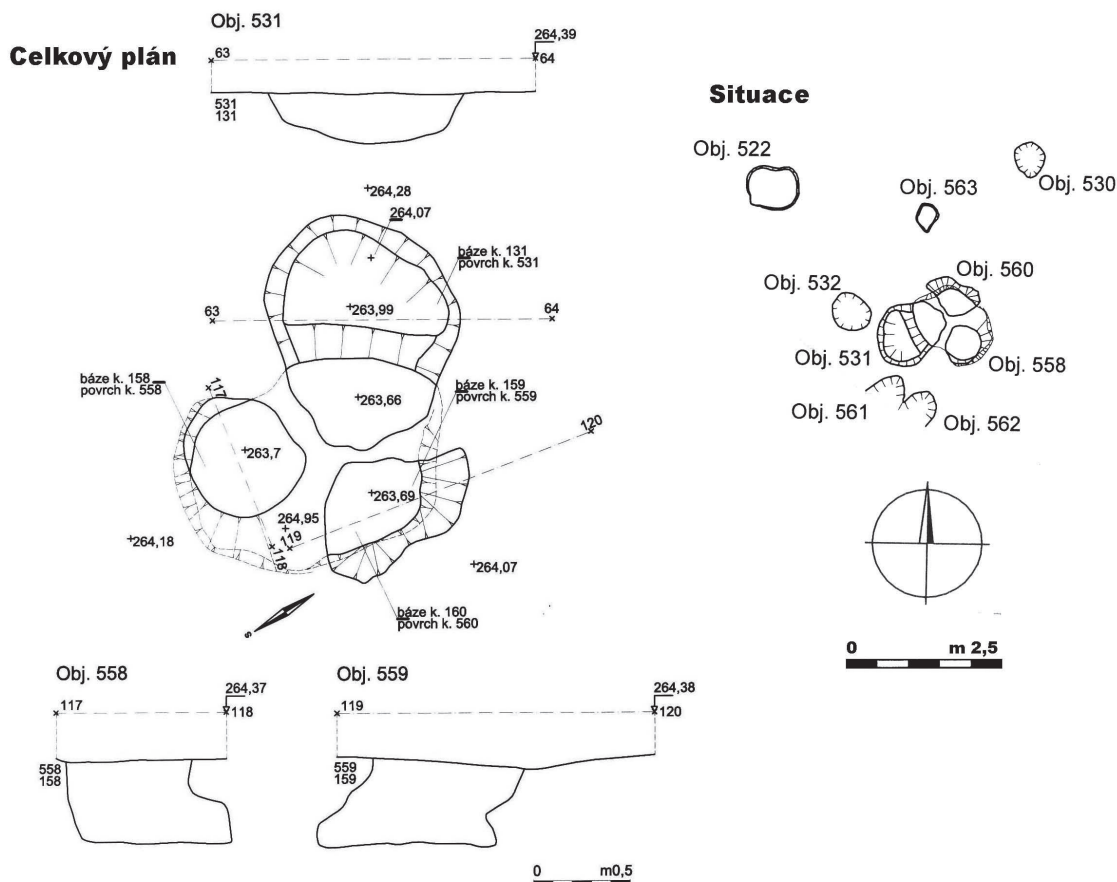
Obr. 9. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Plány objektů 501 (1), 506 (2), 510 (3), 529 (4), 527 (5), 511 (6), 512 (7), 523 (8).

Fig. 9. Kobeřice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Plans of features 501 (1), 506 (2), 510 (3), 529 (4), 527 (5), 511 (6), 512 (7), 523 (8).

V okolí sloupu č. 52 byla při povrchovém průzkumu nalezena část podélného kamenného artefaktu s provrtem (obr. 7: 3). Jednalo se o zlomek opracovaného oblázku či valounku z fylitické břidlice (metamorfovaný kum), tedy suroviny místní proveniencie, tj. západního výběžku Nízkého Jeseníku (za určení děkuji A. Přichystalovi). Vzhledem k tomu, že předmět pochází z povrchového sběru z okolí výzkumu a nebyl tak vyzvednut přímo z jedné ze zkoumaných jam, panují při jeho dataci a kulturním zařazení rozpaky. Se soudobou aktivitou spojenou s výrobou kamenných artefaktů se nejbližše můžeme setkat na cca 13 km severozápadně situované lužické lokalitě Šelenburku (Cvilín) z konce doby bronzové a počátku halštatu, kde se však předpokládá výroba kamenných koleček s provrtem uprostřed, vyráběných z tamních zdrojů břidlice, pískovce a drob (Dehnerová 2000). Šelenburská kolečka mají shodně, jako náš exemplář, provedení pouze provrt, tj. vyhotovený z obou stran, kdy je patrné jeho zúžení uprostřed. Zmínit také musíme našemu výzkumu bližší dílnu, a to ze sousedního katastru Holasovic. Zde se nenacházela sice lužická, ale eneolitická dílna na zpracování kulmské horniny, prachovce, břidlice a v malém i droby

(Janák, Přichystal 2007). Odtud pocházejí také drobné předměty typu sekerovitých závěsků s provrtem, vyráběných z místního kulmského prachovce (srov. Janák 2013). Náš předmět je dle analýzy provedené prof. A. Přichystalem nutno považovat za brousek, neboť jeho povrch nese stopy po příčných zářezech, jež mohly vzniknout pouze při činnosti spojené s broušením. Jeho vztah k lužickému osídlení je tak více pravděpodobný, neboť obdobné předměty, tedy i tzv. závěsné brousky, nejsou kulturám produkujícím kovové předměty neznámé (Gedl 1962, 85; Gedl 1984, 54). Samozřejmě zcela nemůžeme vyloučit ani jeho případné eneolitické stáří a sekundární využití v době bronzové, neboť v úvahu musíme vzít i oblibu starších bronzových artefaktů u lidu popelnicových polí (Gedl 1989, 23; Jiráň *et al.* 2008, 177) spojenou s jejich záměrným sběrem (srov. Chvojka 2009, 110).

Na podkladě výše provedeného rozboru keramického zboží nalezeného ve výplni objektu 518, ale i na podkladě keramických nálezů z povrchového sběru z blízkého okolí lze danou situaci datovat do staršího úseku platěnické fáze (HC1b–C2/D1), popř. ještě do závěru pozdní doby bronzové (HB2–3).

Obr. 10. Koberice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Celkový plán a situace okolí pece.
Fig. 10. Koberice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. A general plan and surroundings of the kiln.

3. Kobeřice

Archeologický výzkum proběhl na katastru Kobeřic v roce 2013 v souvislosti s výstavbou „Technické a dopravní infrastruktury pro 19 RD v lokalitě Horní Olšina“. Místo se nachází na jihozápadním okraji obce v trati „Horní Olšina“, západně od silnice 467 ze Štěpánovic do Kobeřic (obr. 8). Lokalita byla situována na výrazné terénní vlně padající západně k přirozenému vodnímu zdroji Oldřišovského potoka, vzdálenému od místa výzkumu jen 250 m. Východní strana klesá o něco pozvolněji k toku Albertoveckého příkopu vzdálenému cca 1 000 m. Místo výzkumu bylo situováno v nezastavěné části Kobeřic v nadmořské výšce 270 m. Při záchranné archeologické akci bylo zachyceno polykulturní sídliště využívané již na přelomu mladší a pozdní doby kamenné a především v období lužické kultury, kdy zde bylo zkoumáno celkem 12 větších objektů a cca dvě desítky kúlových jamek.

Lokalita je soustavně sledována již od 19. století. V souvislosti s osídlením datovaným do doby bronzové a starší doby železné můžeme zmínit několik významných objevů. Před rokem 1879 byly na katastru obce objeveny dvě bronzové sekerky, a to v prostoru hradiště lužické kultury v trati „Hanýsovec“ v blízkosti kóty 272,5 m (Seger 1936, 117; Král 1981, 73–74; Dohnal 1988, 44–45). Hradiště se nachází u místního sádrovcového lomu, kde byl před rokem 1926 objeven také kostrový hrob pravděpodobně ze střední doby bronzové s jantarovými perlami a několika bronzovými sekerkami (Král 1981, 73–74). V roce 2004 byl na jižním okraji obce v prostoru ulic Javorová a Topolová zahájen opavským pracovištěm Archeologického ústavu AV ČR v Brně, v.v.i., rozsáhlejší záchranný archeologický výzkum v souvislosti s budováním infrastruktury a budoucí výstavby 23 rodinných domků (Stabrava 2005, 244–245; Juchelka, Stabrava 2007, 377–378; Juchelka 2008c, 417). Zde, cca 500 m východně od výzkumu v trati „Horní Olšina“, byla identifikována osada lidu lužické kultury z průběhu slezské a platěnické fáze. Možný vztah obou zkoumaných lokalit bude blíže představen ještě v závěru kapitoly 3.2. V dubnu roku 2008 byla v poloze „Za Šíleným“, na severovýchodním okraji obce, zkoumána halštatská jáma nepravidelného půdorysu vyplněná šedohnědou prachovou hlínou. Jáma měla rozměry 3,20 x 2,50 m a hloubku 1,00 m. V blízkosti objektu se nacházel rozsáhlejší hliník, v jehož výplni se také vyskytovala keramika lužické kultury (Juchelka 2010).

3.1. Popis objektů lužické kultury

Objekt 500: V půdoryse jednoduchý kruhový objekt o průměru 1,00 m a hloubce 0,27 m. Vyplněn byl hnědou prachovou hlínou s obsahem uhlíků a mazanice.

Objekt 501: V půdoryse jednoduchý kruhový objekt o průměru 1,10 m a 0,78 m (obr. 9: 1). Vyplněn byl hnědou prachovou hlínou s obsahem uhlíků, kostí a mazanice. Jižní část jámy byla narušena kúlovou jamkou, která se projevila při preparaci výplně.

Obr. 11. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Pec.

Fig. 11. Kobeřice, „Horní Olšina“ field, 2013 excavation. Kiln.

Objekt 505: Přibližně v polovině skryté plochy a současně na severozápadní hranici výskytu objektů lužické kultury se nacházel lineární objekt, jenž protínal celou šířku skryté plochy. Objekt, jehož výplň byla tvořena šedou až hnědou prachovou hlínou, představoval pravděpodobně pozůstatek po příkopu či žlabu. Jeho skutečný průběh se nepodařilo zatím zcela relevantně zjistit. Zachycená část se zdála být téměř přímá. Táhl se od jihozápadu k severovýchodu v šířce cca 2 m. Jeho hloubka se směrem dolů ze svahu, tj. směrem k severovýchodu, zvyšovala. V horních partiích byl zahluoben jen cca 0,30 m, ve spodní zkoumané části hloubka dosahovala téměř 0,60 cm (obr. 12). Materiál nalezený v zásypu příkopu je velmi atypický, s největší pravděpodobností náležící lužické kultuře. Žlab byl zkoumán dvěma sondami širokými 1,50 m a situovanými uprostřed jeho odkryté části.

Objekt 506: Jáma hliníku se nacházela u jižní hrany skryté plochy, zkoumána byla pouze jeho část o rozměrech 3,4 x 2,2 m. Výplň hliníku, jehož hloubka ve zkoumané části dosahovala 1,05 m (obr. 9: 2), byla tvořena tmavě hnědou až černou prachovou hlínou s obsahem mazanice, uhlíků a oblázků.

Objekt 510: V půdoryse jednoduchý kruhový objekt o průměru 2,10 m a hloubce 0,90 m byl vyplněn tmavě hnědou prachovou hlínou s obsahem mazanice a uhlíků. Podle vakovitého tvaru profilu s podkopa-

nými stěnami a úzkým ústím lze jámu interpretovat jako zásobnici (obr. 9: 3).

Objekt 511: Jednalo se o mělký, v půdoryse kruhový objekt o průměru 1,52 m a hloubce 0,24 m (obr. 9: 6), jenž byl vyplněn hnědou prachovou hlínou s obsahem mazanice.

Objekt 512: V půdoryse složitý objekt, téměř hruškovitého tvaru, o maximálních rozměrech 1,70×1,01 m a hloubce 0,50 m (obr. 9: 7) byl vyplněn hnědočernou prachovou hlínou s obsahem uhlíků a mazanice.

Objekt 517: Objekt nebyl kopán celý, ale přibližně jen z jedné poloviny. Druhá část se nacházela severně mimo skrytou plochu. Objekt měl pravděpodobně kruhový půdorys o maximálním rozměru 2,10 m a hloubce 1,28 m. Výplň byla tvořena prachovou hlínou.

Objekt 523: Objekt nebyl kopán celý, jeho část se nacházela mimo skrytou plochu. V půdoryse se pravděpodobně jednalo o oválný objekt maximálních rozměrech 1,69×1,60 m a hloubce 0,60 m (obr. 9: 8). Výplň byla tvořena hnědou prachovou hlínou bez okem patrných hrubých komponentů.

Objekt 527: V půdoryse složitý objekt hruškovitého tvaru, či spíše dvojice sousedících kruhových objektů. Délka hlavní osy byla 2,18 m, dvojice kruhových částí měla průměr 1,31, resp. 1,15 m a hloubka celé situace dosahovala maximálně 0,80 m (obr. 9: 5). Výplň byla tvořena tmavě hnědou prachovou hlínou s obsahem mazanice.

Objekt 529: Objekt kruhového půdorysu o průměru 1,00 m a hloubce 0,31 m (obr. 9: 4), byl vyplněn hnědočernou prachovou hlínou. V zásypu se nacházelo velké množství kamenů. Ty představovaly buď surovinu,

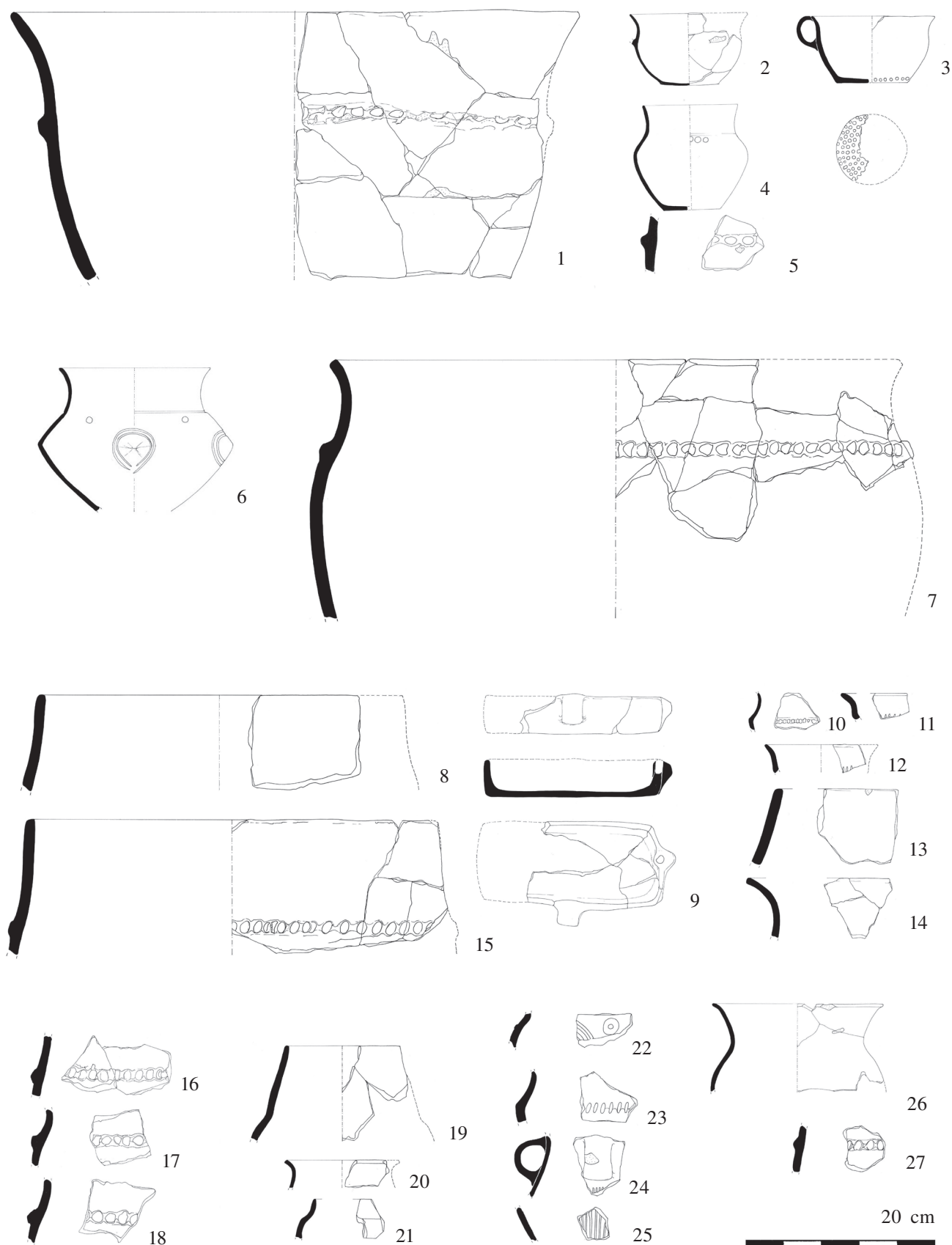
Obr. 12. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Žlab, objekt 505.

Fig. 12. Kobeřice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Groove, feature 505.

Obr. 13. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Zrnotěrka z objektu 531.

Fig. 13. Kobeřice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Grinding slab from Feature No. 531.

Obr. 14. Koberčice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Keramické nálezy z objektů 501 (1–6), 510 (7–26) a 511 (27).

Fig. 14. Koberčice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Pottery finds from features 501 (1-6), 510 (7-26) and 511 (27).

polotovary, nebo také hotové zrnotěrky. V jámě se nacházely rovněž rozpukané kameny a říční oblázky, jenž na svém povrchu nesly stopy ohoření.

Objekt 531, 558, 559 a 560: Situace představuje pozůstatek pece (obr. 10), jejíž hlavní částí je samotný objekt 531, který byl krátkými tunely v jílovitém podloží spojen s blízkým objektem 558 a dvojobjektem 559 a 560 (obr. 11). Samotný objekt 531 představoval předpeční jamku s topným zázemím. Objekt 558 a současně dvojobjekt 559 a 560 pravděpodobně plnily funkci prostor určených k výpalu keramického zboží. Výplň celé situace byla tvořena tmavě hnědou prachovou hlinou s obsahem uhlíků a mazanice, v zásypu se rovněž vyskytovaly přepálené a žárem deformované zlomky keramiky. Jeden z tunelů vedoucí z objektu 531 do objektu 559, resp. 560, byl vyztužen a podepřen zrnotěrkou (obr. 13), která rovněž nesla stopy silného žáru. O možné nadzemní konstrukci, snad v podobě lehkého zastřešení předpeční jámy a výhřevných jam, nás informují kúlové jamky, které se nacházely v těsné blízkosti zkoumané situace (obj. 532, 561 a 562).

3.2. Analýza materiálu a datace

V rámci preparace výše popsaných objektů byla nalezena především keramika. Z tělesa pece (obj. 531) a jejího okolí (především objekt 529) pak pocházejí rovněž žárem deformované kusy nádob. Pokud si celý soubor zevrubně prohlédneme, i zde, podobně jako na jiných sídlištích popelnicových polí, upozorujeme převahu hrncovitých a *zásobnicových tvarů*. Rozlišit u fragmentů silnostěnných výdutí s drsným povrchem a hrubozrnnou strukturou střepu (obr. 14: 16, 17, 18; 19: 2, 3, 4, 7, 9, 13, 14, 16), zda se jedná o ten či onen typ nádoby, je u těchto tvarů mnohdy dosti problematické, nicméně ve střepovém materiálu sídlišť pravděpodobně mírně dominují ty zásobnicové. Na rozdíl od látek, reprezentovaných např. žárem deformovaným tvarem z objektu 529 (obr. 16: 7), mají daleko větší rozměry. Obdobná je u nich také častá aplikace jedné či více plastických obvodových lišt na výdutích (obr. 14: 1, 7, 15; 18: 8, 10, 11) či okrajích (obr. 17: 9), které bývají velmi často členěné. Sídlíšní tvary zásobnic jsou pak typické rozevřeným a vně vyhnutým okrajem a kónickým či mírně prohnutým hrdlem, rozšiřujícím se směrem k maximální výduti (srov. Jiráň *et al.* 2008, 194). Zásobnice nejsou ovšem obecně považovány za příliš chronologicky citlivé zboží a setkat se s nimi v téměř nezměněných formách můžeme prakticky po celý vývoj lužické kultury (Gedl 1991, 24).

Oproti látkám a zásobnicím představují vertikálně stylizované nádoby s výzdobou tvořenou plastickými, tzv. prsovitými výčnělky, lemovanými sérií podkovovitých rýh (obr. 14: 6; 16: 5) či daleko častěji podkovovitými žlábků (obr. 15: 14; 16: 2), mnohdy v kom-

binaci se svislými rýhami (obr. 17: 5) nebo žlábků, chronologicky velmi dobře zařaditelný typ nádob, neboť se vážou výlučně na nejstarší období lužické kultury (srov. Juchelka 2009, 63). Nádoby náleží k typu *osudí* a vyskytují se především v nejstarším období, které odpovídá konci stupně BC a průběhu stupně BD a přežívají maximálně do stupně HA1 (dle Gedl 1991, 22; Gedl 1992, 16; Gedl 1996, 19). Těžiště jejich výskytu je tak spojováno s mohylovo – lužickým obdobím (srov. Fojtík 2002, 695) a především s klasickou lužickou fází (Juchelka 2005b, 256, 257). Dalším typem osudí jsou nezdobené dvojchubé nádoby plynulé esovité profilace (obr. 16: 6), které ovšem opět nejsou nejvhodnějším datovacím tvarem (Gedl 1991, 21; Gedl 1996, tab. XXXIV: 1). K starým bezuchým osudím můžeme zařadit tvar z objektu pece (obj. 531) s charakteristickou, ke dnu stlačenou profilací, s výrazně rozšířeným spodkem v místech maximální výduti a kónickým hrdlem (obr. 15: 4; 17: 7), které v některých případech může být i kuželovité. Tradičně jsou typy těchto nádob, se kterými se často setkáváme i v hrobových celcích (Gedl 1991, tab. XXXIX: 22; XLI: 15; Gedl 1992, tab. III: 4; VII: 9; XVI: 19; XXV: 3; L: 2; Gedl 1996, tab. II: 16; XXXVI: 13; XXXVIII: 3, 11; LXXV: 6, 7; LXXVI: 6, 16), dekorovány podélnými plastickými výčnělky, které jsou situovány těsně nad maximální výduti. Nádoby těchto proporcí se objevují v závěru stupně BC (Gedl 1991, 21) a jejich rozvoj je sledován především ve stupni BD (Gedl 1992, 15; Gedl 1996, 18). Z výplně hliníku (obj. 506) pochází několik drobných zlomků výdutí osudí zdobených složitější žlábkovanou výzdobou (obr. 18: 6, 11), která by snad mohla naznačovat pokročilejší slezský dekor (HA2?), (Juchelka 2009, 67). Jeden zlomek výduti osudí nese rytou výzdobu půlkružnic v kombinaci s vtlačeným kruhem a s vystouplým středem (obr. 14: 22). S daným typem výzdoby se nejčastěji setkáváme v halštatu (srov. Gedl 1973, tab. XXXV: 13; tab. XXXIX: 12; LV: 12; LVI: 12; LXV: 1; LXXVIII: 6; LXXXIII: 8; XC: 5; C: 9; CVI: 7, 9; Vokolek 1999, tab. 27: 20, 21; 60: 11), avšak neznámý není ani nejstaršímu období spojenému s lužickou fází (Gedl 1996, tab. LXXIV: 14).

Z objektu 529 byla při preparaci výplně v místech s koncentrací kamenů (obr. 19) vyzvednuta téměř kompletní *mísa na nožce* (obr. 16: 4). Tento tvar představuje v rámci lužické kultury starý typ nádob a navazuje na obdobné z předchozího mohylového období (Hrubý 1950, 155; Jiráň *et al.* 2008, 106). Dané se pak výrazně objevují v archeologických situacích a především v hrobech stupně BD (Wiegandová 1974, 47) s tím, že v hornoslezské hlubčické podskupině náleží k typickým formám fáze Kietrz IIa (sklonek BC2 a počátek BD), ovšem setkat se s nimi můžeme i ve stupni HA1 (Gedl 1984, 57; Gedl 1991, 24; Gedl 1992, 19; Gedl 1996, 22). Ve slezské fázi se téměř neobjevují (srov. Gedl 1989) a renesanci pak zažívají v obměněných formách spojených s výraznější profilací jak těla, tak samotné nožky až v halštatském období (Gedl 1973, 44; tab. XXXV: 15).

Z výplně objektu 510 pochází rekonstruovaná část **obdélné mísy** s vodorovným uchem situovaným uprostřed delší strany a svislým důlkem ve středu kratší stěny (obr. 14: 9). Jedná se o tvar, který není v keramické hmotné náplni lužické kultury Horního Slezska nijak výrazně zastoupen, i když dle M. Gedla (1989, 19–20) se jedná o nádobu typickou především pro počáteční stádium slezské fáze (stupně HA2–HB1). Setkat se s nimi můžeme ovšem i v halštatském období, kdy se však objevují především oválné tvary (Gedl 1973, tab. LIII: 9; LXXI: 17).

Tradiční tvar představuje **velká starolužická mísa** (Nekvasil 1970, 34) objevená v objektu pece (obj. 531). Tyto nádoby, jak sám název napovídá, jsou charakteristické velkými rozměry, plynulým členěním a uchem (uchy) vycházejícím z okraje (obr. 17:

3). Jejich výskyt je pak spojován zásadně s lužickou fází (Gedl 1996, 21–22).

Pro nejstarší období jsou rovněž charakteristické esovitě profilované bezúché nádoby, které na podkladě modelace výdutě nazýváme **nádobkami vejčitého tvaru** (obr. 14: 4, 26; 15: 6; 17: 1, 13). Jejich výskyt je spojován výlučně s mohylovo-lužickým obdobím (BC/BD) a klasickou lužickou fází (Gedl 1984, 58; Gedl 1996, 20–21; Gedl 2003, 386). Ve slezském období se s nimi v jejich původní podobě již nesetkáváme, neboť se transformovaly do tradičních hrncovitých nádob, tzv. látek. Jsou většinou nezdobené, pokud je na nich nějaký dekor aplikován, je vždy minimalistický a jedná se pouze o sérii krátkých svislých rýžek na maximální výduti (obr. 17: 13) nebo o drobné důlky na podrhlí (obr. 14: 4), (Juchelka 2009, 77).

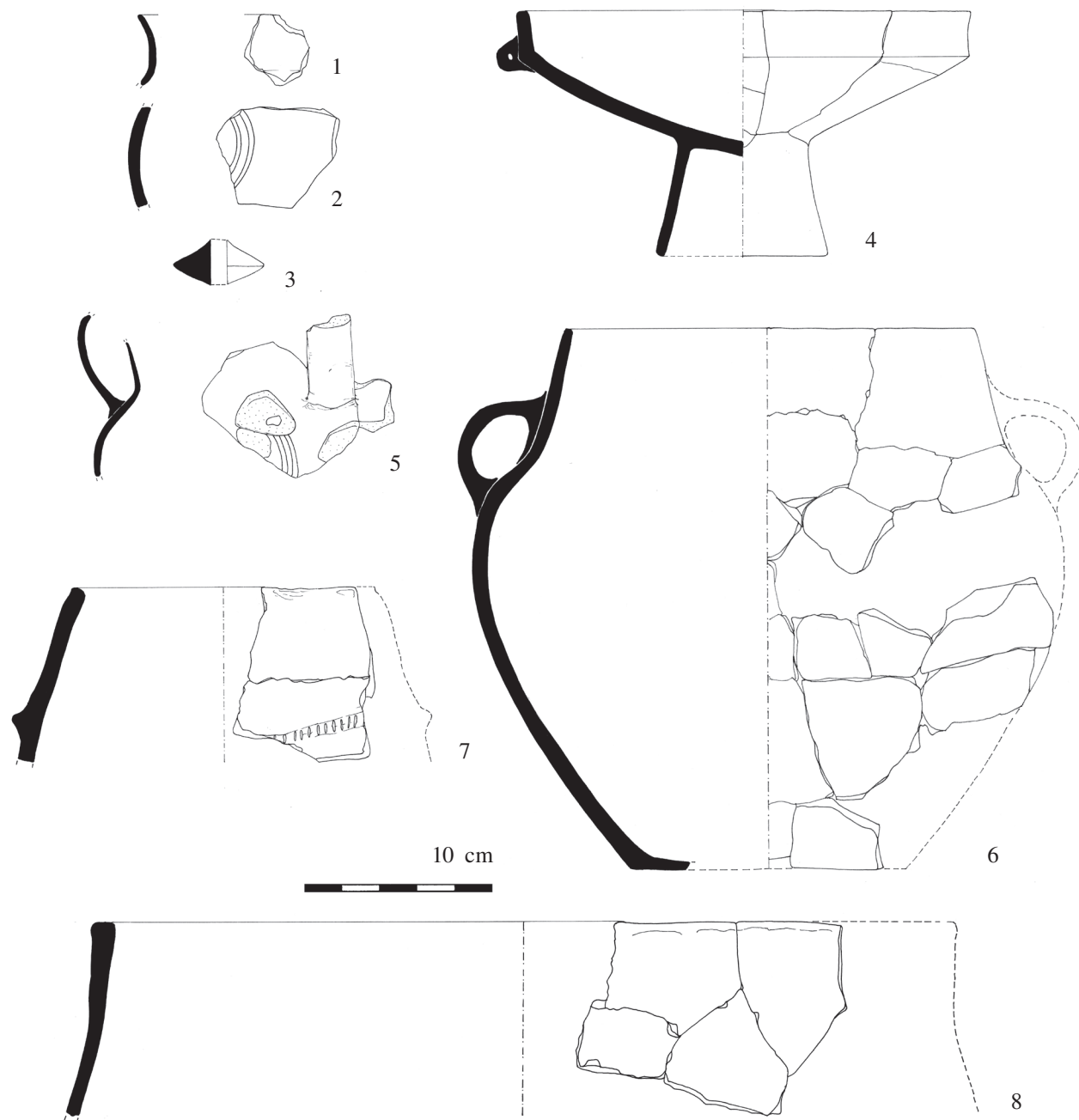
Obr. 15. Koberice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Keramické nálezy z objektů 512 (1, 2, 4, 5), 523 (3) a 527 (6–14).

Fig. 15. Koberice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Pottery finds from features 512 (1, 2, 4, 5), 523 (3) and 527 (6–14).

I **džbánky** náleží ke starým tvarům, které v rámci kultur popelnicových polí přežívají v hmotné náplni stupně BD jako dědictví předchozího mohylového období (srov. Jiráň s kol. 2008, 181). V průběhu vývoje lužické kultury pak postupně ustupují a ve slezské fázi již náleží k marginálním keramickým tvarům (srov. Jiráň *et al.* 2008, 194, 198). Nejčastěji se vyskytují zdobené varianty s rytou (obr. 17: 6) nebo i plastickou výzdobou (Juchelka 2009, 77), ale

objevují se i nezdobené varianty (obr. 14: 2; 15: 10), které se svou profilací téměř blíží členěným šálkům (Nekvasil 1970, 25).

Z výplně objektu 501 pochází část **cedníku** (obr. 14: 3). Tvar nádoby je v našem případě blízký džbánku či spíše členěné míse s jedním uchem vytaženým z okraje. Dno je opatřeno v celé ploše otvory, které se v našem případě nacházejí v jedné řadě také u dna na

Obr. 16. Koberice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Keramické nálezy z objektu 529.
Fig. 16. Koberice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Pottery finds from Feature No. 529.

spodku výdutě. Cedníky se vyskytují průběžně v celém intervalu vývoje lužické kultury (Jiráň *et al.* 2008, 194, 198), včetně halštatského období (Venclová *et al.* 2008, 87), nutno ovšem přiznat, že v rámci hmotné kultury hlubčické podskupiny slezské skupiny lužické kultury v Horním Slezsku nepatří k tradičnímu a často nacházenému keramickému zboží jak sídlištních, tak i hrobových situací (srov. Gedl 1962, 53–54).

Ze zásypu tělesa pece (obj. 531) pochází **keramické kolečko** o celkovém průměru 5,5 cm se středovým otvorem o průměru 1,3 cm (obr. 17: 2). Obdobná kolečka se objevují již ve střední době bronzové (Chvojka 2009, 82), nalézt je můžeme i v mladobronzových hrobech (Gedl 1992, XXXVIII: 9), ale také v pozdněbronzových a halštatských situacích (Stegmann-Rajtárová 2000, 460; Lasak 2001, 219). Jejich funkce a účel nejsou doposud plnohodnotně vysvětleny (Gedl 1992, 20). Objevují se názory, že se jedná o kultovní předměty, závaží či podložky (Stegmann-Rajtárová 2000, 460; Chvojka 2009, 82). Na území Opavska se jedná o třetí nález podobného charakteru. První pochází z výšinné polohy Šelenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Dehnerová 2000, 73) a druhé bylo nalezeno ve slezském hrobovém celku (HA2–HB1) 10K z pohřebiště v Opavě – Malých Hošticích (Juchelka, Moravec 2005, 189; obr. 7:2).

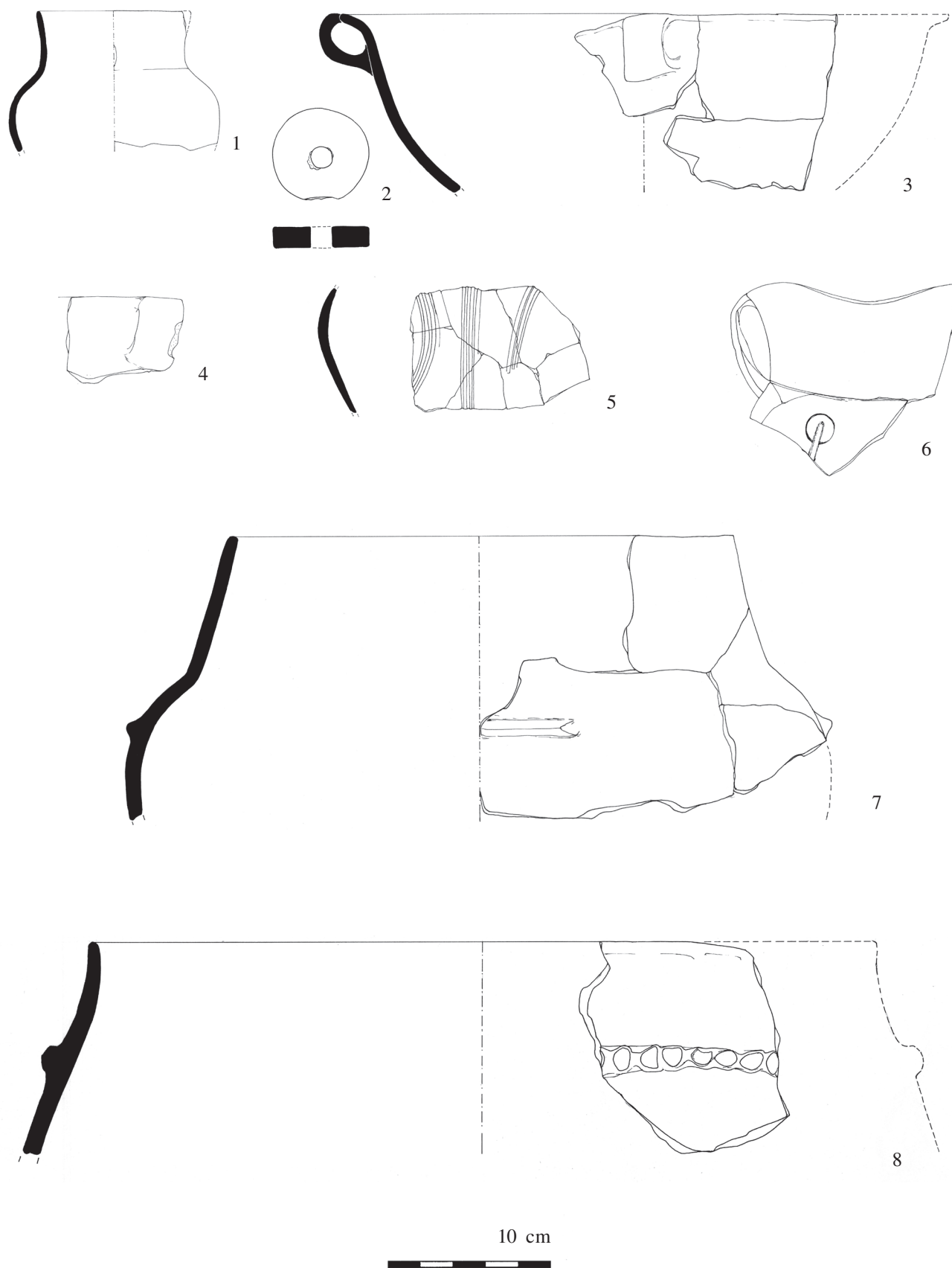
Z dalších keramických předmětů můžeme uvést drobný dvojkónický přeslen (obr. 16: 3) a zlomek atypické hrubotvaré misky, jež pochází z tělesa pece (obr. 17: 12). Přeslen daného tvaru náleží k typu, který je chronologicky dohledatelný téměř v každé pravěké zemědělské kultuře (srov. Chvojka 2009, 80–81). Zlomek atypické malé a plytké misky je možno spíše považovat za nepovedený kus, tak jako většinu v peci nalezených žárem deformovaných keramických zlomků.

V rámci výzkumu bylo zachyceno i několik zajímavých situací, které si zaslouží alespoň krátkou zmínku s možnou interpretací, či pokusem o rekonstrukci. V první řadě musíme zmínit objekt 529 (obr. 19), jehož popis byl již přiblížen v kapitole 3.1. Zde upozorníme na fakt, že se v jámě nacházelo větší množství kamenů, z nichž mnohé pravděpodobně mohly představovat surovinu, s velkou pravděpodobností určenou i k výrobě zrnůtek. Vede nás k tomu fakt, že se v jámě nacházely i jejich polotovary a v blízkosti ní, v tělese průduchu pece (obj. 531), byl nalezen i celý hotový kus (obr. 13), (viz také níže). Můžeme se také na podkladě zde odkryté situace domnívat, že v blízkém okolí jámy mohlo docházet i k dalšímu zpracovávání kamenné suroviny, a to za účelem drcení pro potřeby ostřiva používaného při výrobě keramiky. V objektu 529 se totiž mj. nacházely i žárem rozpukané kameny (na podkladě analýzy provedené A. Přichystalem se jednalo o kulmskou drobu, křemenný písko-

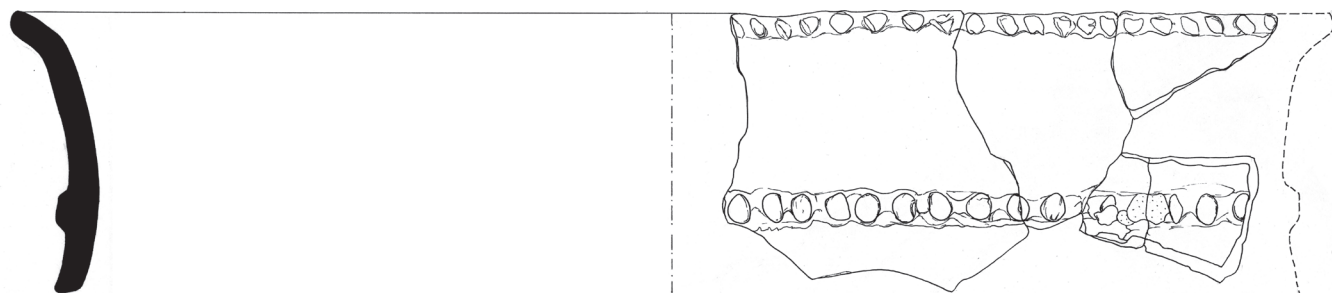
vec, křídový pískovec, ale i křemenný slepenec), což může poukazovat na jejich záměrné nahřívání a následné prudké ochlazování (polévání vodou) za účelem snadnějšího drcení a následného zpracování pro potřeby ostřiva (srov. Mogielnicka-Urban 1984, 64). Rovněž zde nalezené zrnůtky nemusíme za každou cenu spojovat se zemědělskou aktivitou. Již dříve byly představeny teorie o jejich daleko variabilnějším užití, mnohdy i ve spojitosti s keramickou produkcí (srov. Chvojka 2009, 108). Na myslí pak máme především právě onu přípravu ostřiva (jak kamenného, tak i keramického) a dalších složek (drcení tuhy, barviva apod.) potřebných pro produkci nádob. Jámu 529 také můžeme pravděpodobně považovat za současnou blízke keramické peci (viz níže), neboť se v její výplni nacházela žárem deformovaná keramika shodná s tou, jež se nacházela v zásypu pece (obj. 531). Pravděpodobně jsme výzkumem zachytili část výrobního areálu, jenž v sobě zahrnoval jednak samotnou keramickou produkci (pec, obj. 531), jednak subprodukcí spojenou se zpracováním kamenné suroviny.

Pokud jsme výše zmínili zrnůtky, musíme zde představit alespoň tu nejlépe dochovanou, jež byla nalezená v průduchu pece mezi objekty 531 a 559. Jednalo se o tradiční, víceméně obdélný tvar o rozměrech 41×20×15 cm (obr. 13). Její pracovní plocha byla velmi výrazně, cca 3–4 cm konvexně prohnutá. Vyrobená byla z hrubozrnného načervenalého metagranitu, jehož ložiska leží nejbližší od lokality severně, a to v oblasti Opolské křídly (za určení děkuji A. Přichystalovi; další zlomky zrnůtky jsou určeny jako aglitický granit), odkud byla tato surovina určená k jejich výrobě pravděpodobně distribuována i na jiná soudobá sídliště hlubčické podskupiny (Gedl 1962, 84).

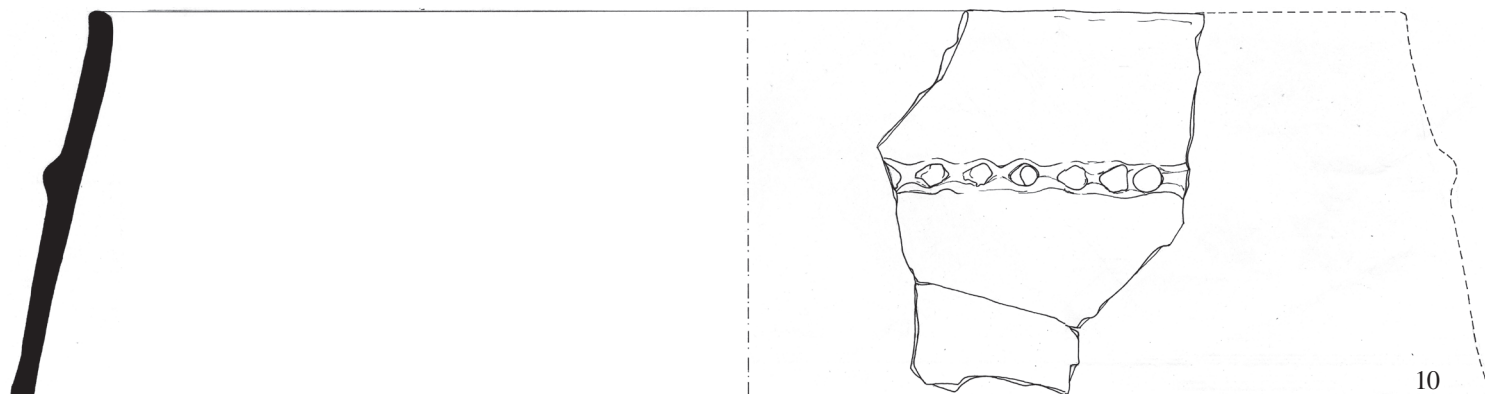
Dalším významným objevem v rámci výzkumu sídliště v Kobeřicích je již výše několikrát zmíněná keramická pec (obr. 11). Zcela určitě se jednalo o zařízení, které musíme považovat za standardní vybavení většiny sídlišť (srov. Chvojka 2009, 131–132), ovšem z území Horního Slezska není doposud jejich počet nijak výrazný (srov. Gedl 1962, 132–133, Mogielnicka-Urban 1980, obr. 1). Podrobný popis pece byl již také představen v předchozí kapitole (kap. 3.1.). Zde se tedy omezíme pouze na doplňující informace. Nepochybně se jedná o horizontální pec s předpecním prostorem a spojovacím kanálkem, tj. podobného typu jako jsou knovízské z Černošic či Nového Sedla (srov. Čtverák, Slavíková 1985, 10; obr. 2; obr. 6; Jiráň *et al.* 2008, 175), nebo pec s bočním otvorem z časně lužické lokality v Horní Moštěnici (dle Mogielnicka-Urban 1984, 27). I v našem případě je topeniště a manipulační prostor (obj. 531) (obr. 10) oddělen kanálkem, avšak na rozdíl od výše zmiňovaných s dvojicí prostor vlastních pecí (objekt 558 a dvojobjekt 559 a 560) dvěma kanálky. Jedná se tedy spíše o horizontální víceprostorovou pec. Ta byla svou

Obr. 17. Kobernice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Keramické nálezy z tělesa pece, objekt 531.
Fig. 17. Kobernice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Pottery finds from inside of the kiln, Feature No. 531.

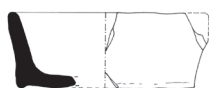
9

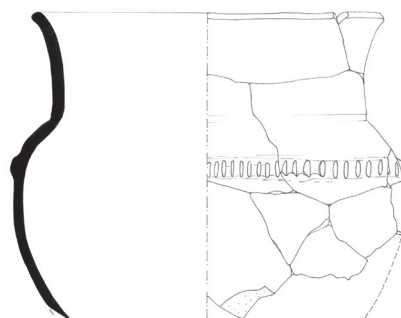
10

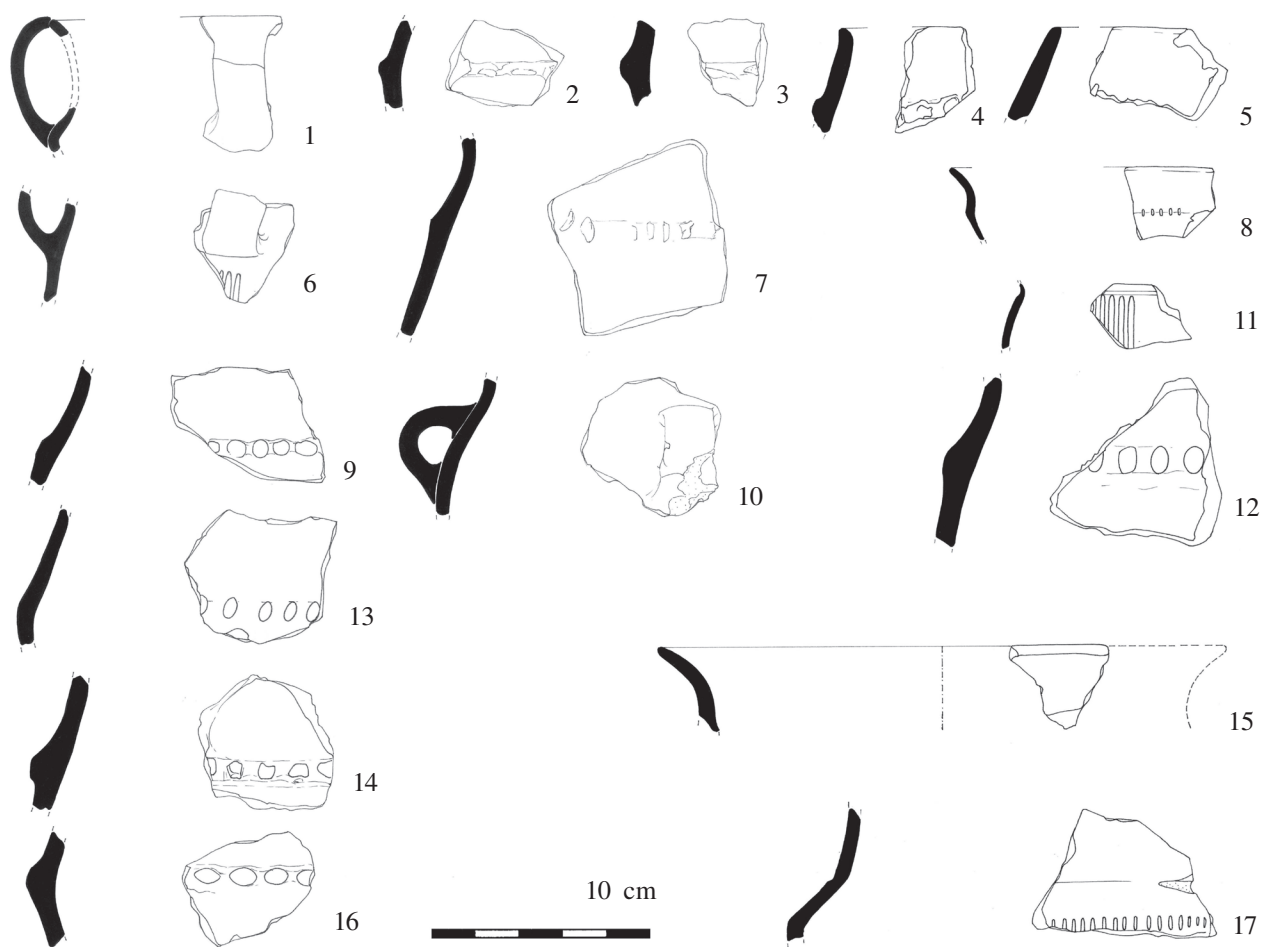
11

12

13

Obr. 18. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Keramické nálezy z hlíníku, objekt 506.

Fig. 18. Kobeřice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. Pottery finds from a clay pit feature, Feature No. 506.

delší osou orientována přibližně severojižním směrem, kdy manipulační prostor byl na jihozápadě a dvojice vlastních pecí na severovýchodě. Pec tak byla orientována velmi příhodně topeništěm k celoročnímu vanutí větru. O možné nadzemní konstrukci (destrukci klenby) jsme informováni díky velkému množství mazanických zlomků, které se dochovaly v zásypu tělesa pece. Je ovšem dosti možné, že celý prostor byl ještě navíc zastřešen lehkou nadzemní konstrukcí v podobě přístřešku, neboť okolo pece se nacházely téměř do půlkruhu situované kúlové jamky (obr. 10).

Zajímavou situaci představoval také lineární žlab (obr. 12) zachycený na severozápadním okraji zkoumané plochy (obr. 20). Je nutno hned v úvodu představit, že objekt nebyl zkoumán celý a pokračoval i mimo skrytou plochu. Jeho skutečný průběh a délku tak nemůžeme zatím zcela zodpovědně určit. Co však můžeme říci bezpečně jsou fakta, která nám poskytli doposud realizovaný výzkum. Žlábek (viz také kap. 3.1.) byl situovaný na severozápadní hranici doposud zachycených objektů lužické kultury. Mohlo by se tedy jevit, že je svým způsobem na severozápadě ohraničoval a limitoval jejich další výskyt, což by v daném směru souviselo s rozsahem samotné osady. Tento fakt je ovšem na podkladě současného výzkumu pouze hypotetický. Pokud by se ovšem jednalo o vymezení lužické osady formou žlábků, které známe např. z halštatského období z širšího středoevropského prostoru, náležel by tento vzhledem ke svým rozměrům (především šířky) k těm extrémním a i k časově poněkud předčasným (srov. Gediga 2004; Bugaj, Kopiasz 2006; Baron, Golański, Schellner 2011). Přibližně stejně datované žlábkovité objekty se objevují ještě např. v prostředí západních a jižních Čech (Chvojka 2009, 132–134), kde ovšem nedosahují takových rozměrů (především šířky), (srov. Jiráň *et*

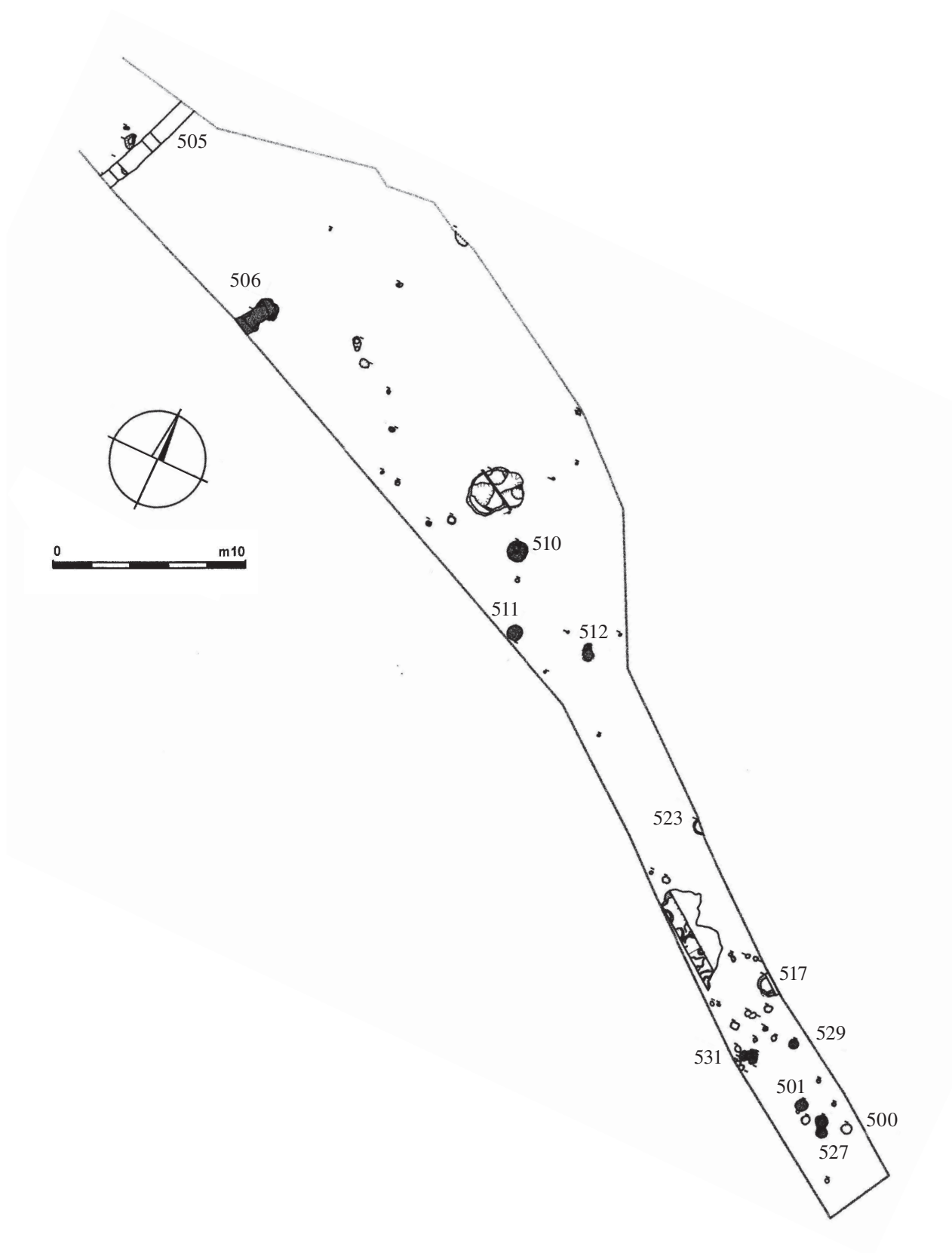
al. 2008, 175). Navíc české situace, dávané do souvislosti s tkalcovskou činností, jsou vyplněny mnoha keramickými zlomky a dalším materiálem (Chvojka 2009, 133–134; obr. 28), což v našem případě až na několik málo zlomků stěpů postrádáme. Podobnost je tak nutno hledat pouze v orientaci, kdy i náš, obdobně jako ty ze západních a jižních Čech, je přibližně orientován ze severu na jih (Chvojka 2009, obr. 26, 27). Podobné žlaby nejsou v lužické fázi z území Horního Slezska doposud známy. Na podkladě současného stavu výzkumu tak nemůžeme žlab považovat zcela bez pochybností za lužický a nevyřešenou rovněž zůstává otázka jeho skutečného rozsahu a dalšího průběhu. Dané otázky tak mohou vyřešit pouze další výzkumy situované v místech jeho pokračování mimo skrytou plochu.

Na podkladě výše představeného rozboru můžeme říci, že osada, která byla na výrazné terénní vlně padající západně k přirozenému vodnímu zdroji Oldřišovského potoka, na nynějším jihozápadním okraji obce Kobeřice v trati „Horní Olšina“ v roce 2013 zkoumána, vznikla v mohylovo-lužickém období (BC/BD) a její největší rozmach lze sledovat převážně v lužické fázi (BD–HA1) s trváním do počátků slezské fáze (HA2/HB1). Je možné předpokládat, že osada úzce souvisí se zkoumanou situací vzdálenou cca 500 m východněji, kde byla v prostoru ulic Javorová a Topolová odkryta pravěká vesnice slezské a počátku platěnické fáze (Stabrava 2005, 244–245; Juchelka, Stabrava 2007, 377–378; Juchelka 2008c, 417). Nabízí se tak otázka, zda nejsme svědky přirozeného posunu osady, která na svém počátku (BC/BD) vznikla v prostoru tratě „Horní Olšina“ a v průběhu svého vývoje (od HB2) se přirozeným procesem, na podkladě a prostřednictvím potřeb obyvatel, přemístila po svahu níže a něco východněji, směrem k Albertovecké příkopě do prostoru nynějších ulic Javorová a Topolová.

Obr. 19. Kobeřice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Objekt 529.

Fig. 19. Kobeřice, „Horní Olšina“ field, 2013 excavation. Feature No. 529.

Obr. 20. Kobernice, trať „Horní Olšina“, výzkum v roce 2013. Celkový plán výzkumu s vyznačenými objekty lužické kultury.

Fig. 20. Kobernice, “Horní Olšina” field, 2013 excavation. A general plan of the excavated area with Lusatian cultural features marked.

Literatura

- Baron, J., Golański, A., Schellner, K. 2011:** Problems of interpretation of early Iron age fenced settlements. A case study of site 8 from Zabrodzie, Wrocław district. *Sprawozdania archeologiczne* 63, 319–356.
- Bechný, J. 1992:** Zeměpisný obraz československého Slezska. In: J. Bakala a kol.: *Slezsko*. Opava: Matice Slezská, 3–28.
- Bouzek, J. 1985:** K otázkám počátku doby železné ve střední Evropě. *Archeologické rozhledy* 37, 83–92.
- Bouzek, J. 2005:** Klimatické změny ve středoevropském pravěku. *Archeologické rozhledy* 57, 493–528.
- Bouzek, J. 2011:** Pravěk českých zemí v evropském kontextu (2. přeprac. a rozšíř. vyd.). Praha: Triton.
- Brachtel, Z. 1993:** Terénní průzkum u Vávrovic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1990, 112.
- Bugaj, E., Kopiasz, J. 2006:** Próba interpretacji zabudowy osady z wczesnej epoki żelaza na stanowisku Milejowice 19, pow. wrocławski. In: B. Gediga, W. Piotrowski (ed.): *Architektura i budownictwo epoki brązu i wczesnych okresów epoki żelaza w Europie środkowej: problemy rekonstrukcji*. Biskupin: Muzeum Archeologiczne, 175–207.
- Čtverák, V., Slavíková, M. 1985:** Knovízské hrnčířské objekty z Černošic, okr. Praha-západ. *Archeologické rozhledy* 37, 3–20.
- Dehnerová, H. 2000:** *Osídlení lokality Úvalno-Cvilín v období lužické kultury*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Dohnal, V. 1988:** *Opevněná sídliště z doby popelnicových polí na Moravě*. Studie muzea Kroměřížska '88. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska v Kroměříži.
- Fojtík, P. 2002:** Mohylovo-lužický hrob z Kostelce na Hané (okr. Prostějov). *Archeologické rozhledy* 54, 690–699.
- Gediga, B. 2004:** Problemy socjotopografii osad ludności kultury lużyckiej. In: E. Kazdová, Z. Měřínský, K. Šabatová (eds.): *K počtě Vladimíru Podborskému: přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 409–418.
- Gedl, M. 1962:** *Kultura lużycka na Górnym Śląsku*. Prace Komisji Archeologicznej, nr. 3. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1973:** *Cmentarzysko halsztackie w Kietrzy pow. Głubczyce*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1984b:** *Wczesnołużyckie groby z konstrukcjami drewnianymi*. Prace Komisji Archeologicznej, PAN. Oddz. w Krakowie; Nr. 22. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1989:** *Groby z młodszego okresu epoki brązu na cmentarzysku w Kietrzy*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Gedl, M. 1991:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzy* [1]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 1992:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzy* [2]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 1996:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzy* [3]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 2003:** Początki kultury lużyckiej w zachodniej części polskich Karpat. In: J. Gancarski (ed.): *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich: materiały z konferencji*. Krosno: Muzeum Podkarpackie w Krośnie, 379–395.
- Hlas, J. 2012:** Opava (k. ú. Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 53(1), 170.
- Hlubek, L. 2008:** Opava (k. ú. Opava-Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 320.
- Hrubý, V. 1950:** *Středodunajské lidstvo mohylové a jeho kultura na Moravě*. Rkp. disertační práce. Uloženo: Masarykova univerzita, Brno.
- Chvojka, O. 2009:** *Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque 6. Brno: Masarykova univerzita.
- Janák, V. 2013:** Badenská kultura a Horní Poodří. *Acta Musei Moraviae, sci. soc.* 98(2) 239–275.
- Janák, V., Kouřil, P. 1991:** Problémy a úkoly archeologie v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě. *Časopis Slezského zemského muzea, série B*, 40(3), 193–217.

- Janák, V., Přichystal, A. 2007:** Ateliér kultury nálevkovitých pohárů na výrobu broušené industrie z kulmských hornin v Holasovicích, okr. Opava. In: R. Tichý (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí: sborník referátů z 25. zasedání badatelů pro výzkum neolitu Čech, Moravy a Slovenska*, 30. 10. – 2. 11. 2006. Archeologické studie Univerzity Hradec Králové 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 177–188.
- Jiráň, L. (ed.) 2008:** *Archeologie pravěkých Čech 5: doba bronzová*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha.
- Juchelka, J. 2005a:** Pohřebiště lužické kultury ve Slavkově (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 46, 93–102.
- Juchelka, J. 2004c:** Sídlíště lužické kultury ve Velkých Hošticích. In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 251–264.
- Juchelka, J. 2006a:** Souhrn lokalit s nálezy bronzových předmětů kultury lidu lužických popelnicových polí v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě. *Časopis Slezského zemského muzea, série B* 55, 193–204.
- Juchelka, J. 2006b:** Pohřebiště lužické kultury v Holasovicích (okr. Opava). *Pravěk Nová řada* 14/2004, 219–224.
- Juchelka, J. 2007:** Centra bronzářské výroby lužické kultury v českém Slezsku. In: J. Baron, I. Lasak (eds.): *Long Distance Trade in the Bronze Age and Early Iron Age: Conference Materials Wrocław, 19-20th April 2005*. Acta Universitatis Wratislaviensis, no 2960; Studia archeologiczne, nr. 40. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 89–100.
- Juchelka, J. 2008a:** Závěr vývoje lužické kultury na Opavsku. *Přehled výzkumů* 49, 109–124.
- Juchelka, J. 2008b:** Opava (k. ú. Opava-Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 320.
- Juchelka, J. 2008c:** Pravěké osídlení Hlučínska – přehled stavu výzkumu. *Pravěk Nová řada* 17/2007, 411–434.
- Juchelka, J. 2009:** Pohřebiště lužické kultury v Opavě-Kateřinkách. *Přehled výzkumů* 50, 61–138.
- Juchelka, J. 2010:** Výzkum pravěkého polokulturního sídliště v Kobeřicích (okr. Opava). In: *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2007 – 2008*. Katowice: Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach, 34–39.
- Juchelka, J., Moravec, Z. 2005:** Pohřebiště lužické kultury v Malých Hošticích (okr. Opava). *Pravěk Nová řada* 13/2003, 177–201.
- Juchelka, J., Stabrava, P. 2007:** Kobeřice, (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 377–378.
- Král, J. 1981:** Domnělé hradisko ve Vrbce. *Přehled výzkumů* 1979, 73–74.
- Krasnokutská, T. 2007:** Neplachovice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 380.
- Lasak, I. 2001:** *Epoka brązu na pograniczu Śląsko-Wielkopolskim, część II – zagadnienia kulturowo-osadnicze*. Monografie archeologiczne, nr. 6. Wrocław: Instytut archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Mogielnicka-Urban, M. 1980:** Organizacja produkcji garncarskiej w kulturze łużyckiej. In: *Rola oddziaływań kręgu halszackiego w rozwoju społeczeństw epoki żelaza w Polsce zachodniej na tle środkowoeuropejskim: materiały konferencyjne*. Wrocław: Polska Akad. Nauk, 155–168.
- Mogielnicka-Urban, M. 1984:** *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*. Biblioteka Archeologiczna; tom 27. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Nekvasil, J. 1970:** Konečný vývojový stupeň středního (slezského) období lužické kultury na Moravě. *Památky archeologické* 61, 15–92.
- Opravil, E. 1961:** Vegetační poměry Znojemska v době halštatské. *Časopis Moravského muzea* 46, 81–100.
- Opravil, E. 1962a:** Dřeviny z archeologického výzkumu v Opavě-Kateřinkách. *Časopis Slezského muzea* 11, 34–40.
- Opravil, E. 1962b:** Dřeviny z moravských a slezských archeologických nálezů. *Časopis Slezského muzea* 11, 47–51.
- Pavelčík, J. 1989a:** Pravěké lokality u Holasovic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1986, 95–96.
- Pavelčík, J. 1989b:** Terénní průzkum u Vávrovic. *Přehled výzkumů* 1986, 96–97.

Říhovský, J. 1979: *Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet (von der mittleren Bronzezeit bis zur älteren Eisenzeit)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 13, Bd. 5. München: Beck.

Říhovský, J. 1993: *Die Fibeln in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 14, Bd. 9. Stuttgart: Steiner.

Sedláček, R. 2005: *Domamyslice: pohřebiště lidu popelnicových polí*. Pravěk Supplementum 13. Brno Ústav archeologické památkové péče.

Seger, H. 1936: Schlesische Hortfunde aus der Bronze- und frühe Eisenzeit. *Altschlesien* 6, 85–181.

Stabrava, P. 2005: Kobeřice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 46, 244–245.

Stabrava, P. 2008: Opava (k. ú. Opava-Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 319–320.

Stegmann-Rajtárová, S. 2000: Kultúrne vzťahy halštatského hradiska Molpír pri Smoleniciach na príklade hlinených predmetov kultového charakteru. *Pravěk Nová řada* 10/2000, 457–471.

Šikulová, V. 1971: Záchranné výzkumy na přestavbě státní silnice Opava – Krnov (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1970, 76–77.

Venclová, N. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 6: doba halštatská*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha.

Vokolek, V. 1999b: *Východočeská halštatská pohřebiště*. Pardubice: Východočeské muzeum.

Wiegandová, L. 1974: Nálezy z Vávrovc v rámci problematiky předlužického horizontu. In: *Archeologický sborník*. Ostrava: Profil, 43–53, tab. I, II.

Internetové zdroje

<http://www.mapy.cz>

Summary

The Terminal Bronze Age and the beginning of the Iron Age is one of the most important areas of research at the Opava branch of the Institute of Archaeology of Academy of Sciences of the Czech Republic. The focus is on field research and data evaluation. Due to the extensive field work accomplished through rescue archaeology projects, many new sites (especially prehistoric) have been discovered in the last 10 years in the Opava district. Some of these sites belong to the Lusatian Culture. Three sites discovered between 2009 and 2013 on the cadastres of Kylešovice, Neplachovice and Kobeřice (*Fig. 1*) inspired this article. The main aim is to introduce these three sites to the academic community, and dating them using the result of analyses, especially pottery.

Excavation were selective and spatially restricted, especially in Kylešovice and Neplachovice, and the investigated area represents only a small part of the actual extent of the site (in Kobeřice) so this has no intention to address spatial relations of particular objects within the examined localities.

The chapters follow in chronological order from the oldest (Kylešovice in 2009) to the youngest (Kobeřice in 2013). The introductory part mentions the motivation for the research and a description of the site. It is followed by a concise overview of the known sites and individual finds in particular cadastres, or on the neighbouring cadastres. More detailed descriptions with references to figures follow in the next section. Unless stated otherwise, the infill of each object was homogenous. Each half was processed separately in order to document the stratigraphy. This is followed by analyses of relevant finds which form a reliable basis for dating of particular contexts, or particular sections of the site ent.

In 2009 a small rescue excavation took place on the cadastre of **Kylešovice** (suburban part of Opava), as part of the reconstruction of a sewerage system. The works were implemented in the northeastern part of Kylešovice in Vaníčková street. Four settlement features and one posthole were discovered on the corner of Vaníčková and Ruská streets (*Fig. 2*). The location is bordered by the river Opava on the northern side (1200 m distant) and Moravice River on the southern side (1100 m distant). The pits slope to the southeast at 225 metres above sea level. All discovered features were observed in the trench walls as brown or black-brown patches. Archaeological material was associated with only three objects (500, 501, 503) and on the basis of these finds it was possible to determine that this site belongs to the Lusatian Culture period and to the Lusatian phase with a possible overlap into the subsequent phase.

Rescue archaeology excavations took place at several locations in the Opava region from summer 2011 to spring 2012 because of the construction and reconstruction of high voltage powerlines between Velké Hoštice and Horní Životice villages. Sixty-nine trenches were monitored in relation to these earthworks. Archaeological contexts were identified in the area of Pole Nos. 16, 28, 33, 34, 35, 52, 58 and 63. The vicinity of Pole No. 52 was most important for our work (cadastre of **Neplachovice**) (*Fig. 5*). During the construction of a pole, a sunken object (518) was found with Lusatian Culture artifacts in association with four postholes (*Fig. 6: 1*). The surrounding area of the pole was frequently occupied during the Lusatian Culture period. This assertion is supported by the large number of pottery fragments and other objects (*Fig. 7: 1-3*) found in the surface collection approx. 150 m from the above-mentioned pole. The locality is in the northern part of Neplachovice cadastre, in the “Široké pole” field, on plot no. 782/78, 250 m above sea level. It is situated 1.7 km from the Opava River on a hilltop known as “Hrabalův kopec”. Heraltický brook is 961 m to the west.

Based on the pottery finds in object 518 and the surface finds from the surrounding area, this archaeological context can be dated to the Platěnická phase, or possibly to the terminal Late Bronze period.

Another archaeological excavation took place in 2013 in the southwestern part of **Kobeřice**, in the “Horní Olšina” field, to the west of road No. 467 (*Fig. 8*). This investigation revealed a polycultural settlement from the turn of the Early and Late Stone Age and mainly from the period when Lusatian Culture flourished. This site was situated on a distinctive terrain undulation sloping in a westward direction towards a natural water source - Oldřišovský brook, which is only 250 m from the site. Towards the east, the ground slopes gently towards Albertovecký canal about 1000 m distant. The site was situated on an undeveloped property in Kobeřice at 270 m above sea level. Twelve larger objects were examined during this archaeological investigation as well as about twenty postholes.

Based on the pottery finds it can be surmised that the occupation took place during the Tumulus-Lusatian period (BC/BD) and flourished mainly during the Lusatian phase (BD - HA1), overlapping with the onset of the Silesian phase (HA2/HB1).

Kontakt

Jiří Juchelka

Opavské pracoviště Archeologického ústavu AV

ČR Brno, v. v. i.

Nádražní okruh 33

CZ-746 01 Opava

juchelka@arub.cz